

Šiame numery

Ikvėpimai, planavimai
ir improvizacijos grožinėje
literatūroje.
Prof. J. Puzinas apie
barzdaskučius chirurgus senojoje
Lietuvoje.
Medardo Bavarsko eilėraštis.
Juozas Eretas prisimena
Stasį Šalkauskį.
Miškininkas Antanas Rukuiža.
Giovanni Papini apie
Servantes kerštą.

Kertinė paraštė

IKVĖPIMAI, PLANAVIMAI IR IMPROVIZACIJOS GROŽINĖJE LITERATŪROJE

Kūrybos impulsai ir atpildas

Norint bet ką pradėti atlikti, padaryti, jaučiame, kad mums reikia kažkokio pirminio impulso. Iš ryto, pavyzdžiui, tai atlieka žadintuvas, kuris prikelia mus iš miego ir žadina keltis ir eiti į darbą. Mokykloje po pertraukos reikia skambučio, raginancio studentus grįžti į klase. Net ligoniui reikia kokio nors žadintuvo, kad jis neužmirštų laiku paimti vaistų ar tablečių. Kūrėjui gi gal panašiu būdu kažkas psichėje atsitinka, kai rečiau ar dažniau, sunkiau ar lengviau ateina idėjos kaip nors įdomaus sukurti. Darbo ir kūrybos impulsai yra tiek sudėtingi ir klišių jiem tiek yra pristatyta žmogaus gyvenime, kad apie tai nemažai kalbama, rašoma, ir apie įvairius impulso vingius žino kiekvienas, ypač kūrėjai. Ir, kas blogiausia, šioje srityje, kas tinka vienam, netinka jau kitam. Arba ta pati klišė gali būti kartais teigiama, kartais neigiama net tam pačiam asmeniui.

Ypač moderniais, pilnais išsiblašymo laikais darbo ir kūrybos pirminiam impulsui yra nemaža kliūčių. Tai triukšmas, televizija, spaudos ir knygų nepaprasta gausa ir nuo viso to ateinantis nuovargis, numojimas ranka: jau tiek istorijoje yra sukurta, belieka tad tik tuo gėrėti ir naudotis!

Negalima taipgi teigti, kad reikia tik dirbti, pliusėti, arba be atvangos vien kurti ir kurti, kūrybinį motorą vis kaitinti ir varginti, kaip šito beveik reikia mėsine alga imančiam profesionaliam kūrėjui (aprašytam R. Lankausko "Tą šaltą žiemą", "Atspindžiai jūros veidrody") bet to reikia ir laisvam kūrėjui, gal vien dėl natūralaus džiaugsmo ką nors sukurti, ką nors atarsti. Kūrėjui reikia dvasinio atpildo, kurį jisai jaučia kūrinių

užbaigęs, atpildo už visas tas abejones, kūrybai pašvestas valandas, savaites, net metus, minyše vis galvojant apie kūrinių ir abejojant, kad gal nieko ypatingo net ir iš to pirminio impulso jam galų gale neišeis.

Kūrybos planavimas
ir improvizacija

Žmogus yra siaurai ir plačiai galvojanti būtybė. Jis ypač mėgsta planuoti savo gyvenimą, savo ekonomiką ir gan ryškiai, net perdėdamas, administracines sistemas. Civilizacijai palaipsniui komplikuojantis, jis vis išsivadavo naujų planavimo, ryškiai deterministinių sistemų, kurių buvo ar yra per griežtos, "overplanned" (feodalinė, monarchinė, socialistinė, fašistinė, sovietinė) o kitos gyvena ir bazuojasi vien improvizacija, planavimu ¼ metų, savaitei po savaitės, ar net diena iš dienos (tai primityviosios, laissez faire, kapitalistinės ir kt.).

Moderniam muzikui Stockhausen (American Review 16, Febr. 73) atrodo, kad griežto ir laisvo planavimo sistemos jau pradeda kiek skolinis metodais viena iš kitos ir kiek panašėti viena į kitą, nes planuotojai pastebėjo, kad žmogaus gyvenimui reikia šiek tiek planavimo, bet ir leidi individualiam žmogui improvizuoti, taip sakant, tarp planavimo ir improvizacijos turi atsirasti idealus vidurys

To ypač reikia kūrybai. Jis sako, jog kūrybai reikia taipgi šiek tiek planavimo ir nemaža improvizacijos jos pirminiam impulsui pažadinti, bakstelėti tam kūrybiniam atsiktinumui (randomness), kūrybos nuotakingumui, kūrėjo laisvei, kūrinių šviežumui, veikalo išradin-gumui. Bet kiek to akstino reikia?

Kūrinio planą jis įsivaizduoja (Nukelta į 2 psl.)

J. PUZINAS

Turime žinių, kad XV a. pabaigoje ir Lietuvoje, panašiai kaip Vakarų Europoje, chirurgija vertėsi amatininkai barzdaskučiai, kurie mokėjo daryti kai kurias operacijas, gydyti žaizdas, odos ir kitas ligas, statyti taures, nuleisti kraują ir t. t. Anais laikais aukštąjį mokslą išėjo filosofijos ir medicinos daktarai chirurgiją laikė negarbingu darbu: "Inhonestum magistrum in medicina manu operari" — negarbinga medicinos magistrui dirbti fizinį darbą. XVI a. pradžioje Lietuvos amatininkams Vakarų Europos pavyzdžiu ėmus burtis į cechus — amatininkų brolijas, 1509 m. ir Vilniaus barzdaskučiai, paprastai vadinami "balberais" arba "balverais", "cirulikais" bei "cerulikais", susispietė į barzdaskučių cechą. Į jį įėjo ir barzdaskučiai, ir chirurgai, nes vieni ir kiti mokėjo atlikti kai kurias operacijas. Tais metais jie privilegiją išsirūpino iš Lietuvos Didžiojo kunigaikščio ir Lenkijos karaliaus Žygimanto Senojo. Barzdaskučių cecho globėjais buvo šv. Kozmas ir Damijonas, kurie pagal legendą buvę gydytojai ir gyde ligonius nemokamai, vykdydami krikščionišką gailestingumo darbą. Įstatai surašyti pagal kitų kraštų, ypač Krokuvos ir Dancigo, barzdaskučių cechų įstatų pavyzdžius. Štai kaip tvarkėsi vilniškis barzdaskučių cechas:

1. Brolijos nariai turėjo griežtai laikytis įstatų. Nariai turėdavo įrodyti, kuriame mieste ir pas kurį meistrą to amato yra mokėsi. "O kuris jau meistrui kuriam nors mieste buvo, tas privalo iš to miesto nuo Ju Didybų ponų lapą atnešti, ar jis ten garbingai laikėsi".

2. Nariai privalėjo mokėti skutuvą, žirkles ir flebotomą (— instrumentas kraujui leisti) išsigalsti, turėjo mokėti paruošti įvairius tepalus — pilką, rudą, rusiškąją, juodą ir žalią, taip pat miltelius suaužytam kaului gydyti.

3. Narys turi išbūti vienerius metus pameistriui pas kurį nors miesto meistrą. Tačiau, jeigu kuris nors brolijos meistrų mirytų, o našlė panorėtų už kurio nors pameistro išeiti, tuo atveju nereikia jam metus pameistriui būti turi tik sugebėti visus tuos darbus atlikti, o juos atlikęs — gali našlė vesti ir meistrui pasidaryti.

4. Mokestis — penkios kapos grašių (kapa — 60 grašių; tais laikais už arklių mokėta 2 kapos grašių, už karvę — 70 grašių). Mokestis skiriamas "Dievo bei šventųjų Kozmo ir Damijono garbei ir šlovei". Meistras bei pameistriams turi būti suruošyti pietūs vyresniojo meistro namuose; pietuose turi dalyvauti du miesto tarėjai.

5. Naujas meistras kartu su kitais meistras turėdavo eiti į rotušę, kad išprašytų jam miestiečių teises.

6. Našlėms būdavo duodamas išlaikymas istisus metus ir vieną dieną.

7. Nariai, pakankamai neatlikę įstatų bei brolijos reikalavimų, turėjo mokėti labai dideles pabaudas: karaliui — 30 kapų grašių, Vilniaus vaivada — 20 ka-

Atvertos durys į senąją Vilniaus praetį: šv. Mykolo bažnyčios (XV-XVI amž.) prieangis

Nuotr. Alg. Kunčiaus

pu grašių, rotušei — 10 kapų grašių ir brolijai 5 kapos grašių.

8. Meistrai gydyme negali vienas kitam kenkti. Kenkimo atveju — moka po vieną akmenį vaško šventiesiems Kozmui ir Damijonui. Akmuo tais laikais buvo lygus 40-čiai lietuviškų svarų, svaras — 384,8 gramo; taigi, vienas akmuo vaško buvo lygus maždaug 16 kilogramų. Jei pas kurį meistrą būtų atvežtas sužeistas žmogus ir jis vienas nesugebėtų jam padėti, tada jis turi kitiems meistrams apie tai pranešti ir jų pagalbos šauktis. Jeigu nesikreiptų į kitus meistrus ir tas žmogus mirytų ir būtų pasiskusta — meistras liktų gėdoje ir turėtų duoti pabaudos vieną akmenį vaško.

9. Už meistro šmeižimą kito meistro, brolijos išaiškintas šmeižikas moka pabaudos vieną akmenį vaško. Jeigu nepasitaistytų per tris kartus, šmeižikas išmetamas iš brolijos. Už meistro ar pameistro garbės sutersimą —

brolijos narys šalinamas iš amato.

10. Kad pameistrai nebūtų vieno kitų meistrų, pameistriams nustatomas atlyginimas nedidesnis kaip 6 grašiai, o jei kas duotų daugiau — turi mokėti pabaudos vieną akmenį vaško.

11. Meistrai ir pameistrai turi rinktis sueigai pas vyresnįjį meistrą keturis kartus per metus; meistras moka brolijai 5 grašius, pameistrai — po vieną grašį.

12. Jei kuris meistras, pameistras arba kas kitas turėtų kokį reikimą brolijoje, turi jis vyresnįjį prašyti, kad įsakytų meistras su-eiti, o kai susirinks — jisai turi duoti akmenį vaško.

13. Mokinytis turi tarnauti pas meistrą 3 metus. Pasimokęs ir išsitarnavęs, turi duoti brolijai 20 grašių, o meistras bei pameistriams suruošyti vakariene. Jeigu meistras mokinį be mokesčio mažiau negu 3 metams primtų — turi mokėti pabaudos vieną akmenį vaško.

14. Brolijos nariai įpareigojami dalyvauti mirusiųjų narių laidotuvsė. Jei kas nedalyvautų, kai jam buvo įsakyta, turėdavo mobai sekminga: pirtininkai ir toliau konkuruodavo su barzdaskučiais, nes jie iš žmonių už patarnavimą imdavo mažesnę atlyginimą.

15. Meistrai negali palaikyti jokių santykių su pirtininkais, negali jų priimti draugystėn, nei jų vaikų priimti apmokymui. Kas nusikalstų tam nuostatui, turėjo mokėti pabaudos vieną akmenį vaško.

16. Kas savaitę brolijos turi būti laikomos trejos mišios "Dievo bei šventųjų Kozmo ir Damijono garbei ir šlovei: pirmosios mišios sekmdienį — už mūsų sveikata, pirmadienį — už mirusiųjų, o penktadienį — už mūsų nuodėmes".

Įstatai buvo parašyti lotyniškai ir senąja slavų kalba. Įstatų ir karaliaus privilegijos originalai yra dingę, išliko nuorašai. (Pilnas įstatų tekstas yra paskelbtas H. Lowmiansko knygoje "Akty czechow wilenskich" 1938 m.; lietu-

višką vertimą iš lenkų kalbos yra davęs V. Micelmacheris: Viduramžių Lietuvos chirurgai) 450 metinėms nuo "Vilniaus chirurgų brolijos" įkūrimo (— Sveikatos Apsauga, 12, 1959, p. 35-42).

Kaip matome, įstatuose surašyti papročiai ir taisyklės yra maždaug tokie patys, kaip Vakarų Europos barzdaskučių brolijų. Ir cecho globėjai — Kozmas ir Damijonas — yra tie patys. Cechas turėjo iš karaliaus gautas ir miesto palaikomas teises verstis chirurgija. Įstatais sureguliuoti santykiai tarp trejų brolijos narių meistrų, antrosios kategorijos narių pameistrių ir trečiosios — mokinių. Mokinytis tik po trijų metų mokslo ir neapmokamo darbo tampa pameistriu, o pameistras, norėdamas gauti meistro teises, turi dirbti už menką atlyginimą pas kurį nors meistrą vienerius metus, po to išlaikyti egzaminus. Kaip minėta, kandidatas į meistrus turėjo mokėti išgalsti chirurginius įrankius ir paruošti gydomuosius tepalus. Įstatais nustatomos profesinės etikos taisyklės: begydant sunkius ligonius, reikalaujama tartis su kiais meistras, draudžiama vienas kitam kenkti, rūpinamasi cecho narių garbe, mirusiųjų pagerbimu, našlėms.

Įstatų 15 paragrafe pabrėžiamas barzdaskučių cecho priešikas nusistatymas savo konkurentų pirtininkų atžvilgiu. Ta kova tarp barzdaskučių ir pirtininkų, kurie pirtys taip pat versdavosi žmonių gydymu, vyko keletą amžių. Išliko nemaža žinių apie barzdaskučių-chirurgų bylinėjimąsi su pirtininkais, apie vieni kitų šmeižimą, net apie mušynes. Todėl tiek karališkoms privilegijomis, teismo ir bažnytinės valdžios nutarimais bandyta aiškiau nustatyti barzdaskučių bei pirtininkų teises ir darbo sritis. Paprastai labiau būdavo proteguojami barzdaskučiai-chirurgai, o pirtininkų teisės būdavo siauriamos: jiems buvo draudžiama verstis chirurgija, gydyti žmones namuose, bet dirbti tik pirtyse. Pirtininkai neturėjo teisės kabinėti ant pirčių ar savo butų barzdaskučių ženklą — varinį dubenėlį; teleista prie pirčių iškabinti pirtininkų ženklą — lygiapetį raudoną kryžių baltame fone. Tačiau barzdaskučių konkurencinė kova su pirtininkais nebuvo labai sėkminga: pirtininkai ir toliau konkuruodavo su barzdaskučiais, nes jie iš žmonių už patarnavimą imdavo mažesnę atlyginimą.

Barzdaskučių teisės nuolatos krašto valdovų ar net vyskupų būdavo tvirtinamos, patikslinamos ir praplečiamos. Štai svarbesni karalių ar vyskupų aktai.

Kaip matyti iš Žygimanto Augusto 1552 m. gruodžio 25 d. privilegijos, tais metais barzdaskučiai buvo susijungę į Vilniaus chirurgų cechą UNIVERSITAS CHIRURGORUM VILNENSIS arba CONTUBERNIA CHIRURGORUM. 1552 m. cecho antspaudas buvo toks: apskrito antspauda pakraščiu įrašas: SIGILL. FRAT. CHIRURGORUM. VILNENSIIUM. 1552; antspauda viduryje — ant lentynėlės sudė-

(Nukelta į 2 psl.)

BARZDASKUČIAI CHIRURGAJ SENOJOJ LIETUVOJ

(Atkelta iš 1 ps.)

ti vaistų indėliai; šonuose pa-
vaizduoti profiliai, žiūrį į vienas
kitą, du barzdaskučiai su skrybė-
lėmis ant galvos; viena ranka
(kairysis) — dešinė, dešinysis —
kairė ranka) laikomas skydas su
chirurginiais instrumentais, o
kita ranka — po butelį su vais-
tais (V. Micelmacheris, Vidur-
amžių Lietuvos chirurgai. —
Sveikatos Apsauga, 12, 1959, p.
40, pav. 2).

Vėlyvesnė privilegijose barz-
daskučių-chirurgų teisės būdavo
tvirtinamos, kiek praplečiamos,
pritaikomos naujoms gyvenimo
reikavimams. Pavyzdžiui, 1584
m. birželio 5 d. Stepono Batoro
privilegijoje, duotoje Vilniaus
barzdaskučių-chirurgų cechui,
įsakymai nurodė, kad asmenys,
nepriklausantys tam cechui, neturi
teisės atidaryti Vilniuje, Kaune
ir kituose Lietuvos miestuose kir-
pyklų bei chirurginių įstaigų
(S. Slonimskis, Materialy po istorii
meditsiny v Litve, I. c., p. 552).
Be to, reikalaujama ir geresnio
cecho narių profesinio pasiru-
šimo, nurodant, kad asmenys, ne-
apimti meistro teisėmis gauti-
ti, laikantys meistro egzaminus
turi mokėti ne tik išgalsti įran-
čius bei pagaminti tepalus, bet
taip pat „atsakyti į klausimus
apie žaizdą, opą, inarinimą bei
lūžimų gydymą“.

Ir vėlyvesnioji Lietuvos valdo-
vai patvirtindavo barzdaskučių-
chirurgų cechų privilegijas. Pa-
vyzdžiui, jas patvirtino: Zigmant-
as Vaza (Zigmantas III) —
1612 m. gruodžio 30 d. ir 1619

m. spalio 30 d. (S. Slonimskis,
I. c., p. 551); 1639 m. kovo 26
d. Vilniaus barzdaskučių-chirurgų
cecho įstatas patvirtino net
Vilniaus vyskupas Abraomas
Vaina (tuose istatuose pabrėžia-
ma, kad barzdaskučiai-chirurgai
turi gerai nusimanyti apie „visas
chirurgijas priklausiančias žmo-
gaus kūno ligas ir sužalojimus“);
1644 m. sausio 24 d. Vilniaus ce-
chui suteikė privilegiją Vladislo-
vas IV Vaza; 1667 m. spalio 15
d. — Jonas Kazimieras; 1715 m.
kovo 18 d. — Augustas II. Pla-
tėliau žinome apie Augusto III
1745 m. sausio 5 d. privilegiją.
Tame akte barzdaskučių cechą
vadinas CONTUBERNIUM
BARBITONSORUM ET CHI-
RURGURUM (Barzdaskučių bei
chirurgų cechą), arba FRATER-
NITAS CHIRURGURUM VIL-
NENSIVM (Vilniaus chirurgų
brolija). Pastarasis pavadinimas
aptinkamas ir antspaude. Ta pri-
vilegija duodama teisę cecho na-
riams verstis chirurgija ne tik
Vilniuje, bet ir visoje Lietuvos
Didžiojoje Kunigaikštijoje (V.
Micelmacheris, Viduramžių Lie-
tuvos chirurgai, I. c., p. 39).

Vilniaus barzdaskučių-chir-
urgų cechą buvo vyraujanti medi-
cininė organizacija Lietuvoje.
XVI a. barzdaskučių cechą bu-
vo įsikūręs ir Kaune, bet jis ne-
prilygo vilniškiam cechui. Atski-
rų barzdaskučių-chirurgų buvo
ir kituose Lietuvos miestuose.
Pavyzdžiui, 1579 m. Varniuose
gyveno barzdaskutys Jonas (J.
Lebedys, Mikalojus Daukša,
Vilnius, 1963, p. 119). Barzda-

Viktoras Petravičius

Praeities Vilniuje

skučiais-chirurgais dažniausiai
yra buvę vietos gyventojai, bet
atvykdavo jų ir iš kitų kraštų,
ypačiai iš Vokietijos. Pavyzdžiui,
vokiečių kilimo chirurgas Bavke-
han minimas Vilniuje jau 1548

m. Jis bei chirurgijos, vertėsi ir
prekyba (S. Slonimskis, I. c. p.
552). 1655 m. Vilniuje yra bu-
vę du vokiečiai barzdaskučiai
(Balbierer) — Andreas Gross
ir Christoph Satrieb, ir trys chi-
rurgai — Merten Jensen, And-
reas Hoffmann ir Boguslavo Rad-
vilo chirurgas Friedrich Zulich
(Dr. Karge, Zur Geschichte des
Deutschtums in Wilna und

Kauen. — Das Litauen Buch,
1918, p. 101).

Barzdaskučiai-chirurgai, kaip
pagrindiniai ano meto medicini-
nės pagalbos teikėjai, buvo popu-
liarūs ir stovėjo aukštesnėje vi-
suomenės pakopoje. Jie gydė ne
tik mažiau pasiturinčius žmo-
nes, bet patarnaudavo didikams.
Netrukus jų ir Lietuvos Didžiojo
kunigaikščio dvare, kur be jų bū-
ta ir medicinos gydytojų. Barz-
daskučiai-chirurgai tais laikais
buvo laikomi „išorinės medicinos“
specialistais, o diplomuoti
medicinos daktarai — „vidaus
medicinos“ specialistais. Papras-

tai, barzdaskučiai-chirurgai tei-
kė chirurgų darbo apimtį buvo
galbą kirpyklose, savo bute, pir-
tyse. Kai ligos atvejais yra buvę
sudėtingesni, buvo kviečiamas
meistrų konsiliumas.

Kokia gi yra buvusi barzdasku-
čių-chirurgų teikiamos medicini-
nės pagalbos apimtį? V. Micel-
macheris, kuris tą klausimą yra
specialiai studijavęs, jau anks-
čiau paminėdamas darbe „Vidur-
amžių Lietuvos chirurgai“ (Svei-
katos Apsauga, 12, 1959, p. 39-
40) išvedžioja, kad barzdaskučių
-chirurgų darbo sritis yra buvusi
gana plati. Jie statę taures, kliz-
mas, darę vonias, masažą, nu-
leisdavę kraują; gydę opas ir žai-
das net su kaulų bei vidaus or-
ganų pakenkimais; susiūdavę
žaizdas, gydę davę pūlinius; pa-
šalindavę išvarinimus ir gydyda-
vę kaulų lūžimus, darydavę ir
galūnių amputacijas; jie darę ir
kiaušio trepanacijas (Vilniuje ka-
sinėjimų metu rasta trepanuota
XV-XVI a. kaukolė). Nedaryda-
vę jie išvaržos, kataraktos ir šla-
pimo pūsles kataraktos pašalinimo
operacijų; tai atlikdavo specialis-
tai, vad. „okulistai“ — „išvaržų
bei akmenų šalintojai“.

Vilniaus chirurgų brolijos na-
riai gydė taip pat odos ir vene-
ros ligas. Jie traukė ir gydė dan-
tis. Barzdaskučiai-chirurgai daž-
nai būdavo kviečiami ir kaip
teismo medikai. Taigi, barzda-
skučiai-chirurgai, apibūdinant
juos dabartiniais terminais, bu-
vę chirurgai, traumatologai, der-
matovenerologai, dantų gydyto-
jai ir teismo medikai. Iš dalies jie
buvę ir farmacininkai: paprastai
patys pasigaminę tepalus ir
miltelius (V. Micelmacheris, Vi-
duramžių Lietuvos chirurgai, I.

c., p. 39-40). Taigi, barzdasku-
čių-chirurgų darbo apimtį buvo
plati.

Barzdaskučiai-chirurgai aptar-
naudavo ne tik plačiuosius visuo-
menės sluoksnius, bet jų būta
Lietuvos didikų dvaruose, net
Lietuvos Didžiojo kunigaikščio
bei Lenkijos karaliaus rūmuose.
Barzdaskučių-chirurgų atlygi-
mas buvo gana geras. Pavyzdžiui
Zygimanto Augusto karališkųjų
rūmų barzdaskutys Jonas 1550
m. kasmet gaudavo po 60 floren-
tų (vienas florenas turėjo 3,5 g
auksa), du karčius (vienas kar-
tis turėjo apie 100 kg biralų) avių
savaitei, 18 uolekčių audinių
(viena uolektis lygi 0,6497 m)
ir dar po 20 grašių parai (vienas

grašis turėjo 2,525 g sidabro). To
paties valdovo chirurgas Marty-
nas 1550 m. gaudavo po 12 flo-
rentų metams ir po viena floren-
ta kas savaitę, iš viso 64 floren-
tus. Be to, krašto valdovai už nuo-
pelnius apdovanojo barzdasku-
čių-chirurgus nejudamu turtu,
atleisdavo juos nuo mokesčių ir
kitokių prievolių. Zygimanto Au-
gusto barzdaskutys Liudvikas
1544 m. gaudavo po 40 floren-
tų metams ir 18 uolekčių visokių
audinių, bet 1558 m. jo atlygi-
nimas gerojai pakeltas: Liudvi-
kas gaudavo jau po 100 floren-
tų metams, 18 uolekčių audinių,
kasdieninį valgio davinį ir vieną
(Nukelta į 3 pusl.)

PR 8-3229

DR. ANNA BALIUNAS
AKIJ, AUSJ, NOSIES IR
GERKLĖS LIGOS
2358 West 63rd Street
Valandos pagal susitarimą

DR. K. G. BALUKAS
Akusherija ir moterų ligos
Ginekologinė chirurgija
6449 So. Pulaski Road (Crawford
Medical Building) Tel. LU 5-6446
8007 W. 83 PL. Justice, IL 599-0500
Pirmą ligonius pagal susitarimą.
Jei neatliepia, skambinti 374-8012

DR. C. K. BOBELIS
INKSTŲ IR ŠLAPIMŲ TAKŲ
CHIRURGIJA
Tel. — 695-0533
FOX VALLEY MEDICAL CENTER
860 Summit Street
Route 58 — Elgin, Illinois

Tel. ofiso HE 4-5849, rez. 388-2233
DR. PETER T. BRAZIS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
2434 West 71st Street
Val. pirm., ketv. 1 iki 7 popiet.
antr., penkt. 1-5, treč. ir šešt. tik
susitarus.

Dr. Ant. Rindoko kabineta perėmė
DR. EDMUND E. CIARA
OPTOMETRISTAS
2709 West 51st Street
TEL. GR 6-2400
Val. pagal susitarimą: pirmad. ir
ketv. 1-4 ir 7-9; antr., ir penk-
tad. 10-4. Seštad. 10-3 val.
Ofs. tel. 735-4477 Rez. PR 8-6960

DR. E. DECKYS
GYDYTOJA IR CHIRURGE
Specialybė — Nėra ir
Emocijų Ligos
CRAWFORD MEDICAL BUILDING
6449 So. Pulaski Road
Valandos pagal susitarimą
Rezid. tel. — GI 8-0873

DR. W. M. EISIN-EISINAS
AKUŠERIJĄ IR MOTERŲ LIGOS
GINEKOLOGINĖ CHIRURGIJA
6132 So., Kedzie Ave., WA 5-2670
Valandos pagal susitarimą. Jei ne-
atsiliepi, skambinti: MI 2-0001.

Tel. — BE 3-5893
DR. A. B. GLEVECKAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Specialybė Akijų Ligos
3907 West 103rd Street
Valandos pagal susitarimą
Ofiso telefonai 652-1381

DR. JANINA JAKŠEVIČIUS
JOKSA
VAIKŲ LIGOS
2656 West 63rd Street
Pirmad., antr., ketvirt., ir penkt.
nuo 12 iki 3 val., ir nuo 5 iki 8
val. vak., seštad. nuo 1 iki 4 val.

Ofs. PO 7-0000 Rez. GA 3-7278
DR. A. JENKINS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3844 West 63rd Street
Val. kasdien nuo 1-4 p. p. ir
6 iki 8 v. Trečiad. ir šeštad. uždaryta.

Visi telefonai 652-1381
DR. F. V. KAUNAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
1407 So. 49th Court, Cicero
Val. kasdien 10-12 ir 4-7. Trečiad. ir
šeštad. tik susitarus.
Tel. ofiso ir buto OLYMPIC 2-4159

DR. P. KISIŠLIUS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
1443 So. 50th Avenue, Cicero
Kasdien 1-3 val. ir 6-8 val. vak.
Išskyrus trečiadienius.
Seštadieniais 12 iki 4 val. popiet.

Tel. REliance 5-1811
DR. WALTER J. KIRSTUK
(Lietuvis gydytojas)
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3925 West 59th Street
Val.: pirmad., antr., ketvirt., ir
penktad. nuo 12 val. p. p. 6-8
val. vak., seštad. 12-2 val. p. p., o
trečiad. uždaryta

DR. NINA KRAUCEL
KRAUCELIONAITĖ
AKUŠERIJĄ IR MOTERŲ LIGOS
2750 West 71st Street
Tel. 776-3717, neatliepiu skambinti
846-3900. Valandos pagal susitarimą.

DR. IRENA KURAS
GYDYTOJA IR CHIRURGE
KIDIKŲ IR VAIKŲ LIGŲ
SPECIALISTĖ
MEDICAL BUILDING
7156 South Western Avenue
7156 South Western Avenue
Valandos: Kasdien nuo 10 v. ryto iki
3 v. popiet. Trečiad. ir šeštad. nuo
10 v. ryto iki 1 v. popiet.
Ofiso telefonai RE 7-1168
Rezid. telefonai — 239-2919

Ofiso HE 4-1818. Rez. PR 6-9801
DR. J. MEŠKAUSKAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
SPECIALYBĖ VIDAUS LIGOS
2454 West 71st Street
(71-os ir Campbell Ave. kampas)
Val.: pirmad., antr., ketv. ir penkt.
nuo 3 iki 7 val. p. p.
Tik susitarus

Tel. — 282-4422
DR. ROMAS PETKUS
AKIJ LIGOS — CHIRURGIJA
ofisai:
111 N. WABASH AVE.
4200 N. CENTRAL AVE.
Valandos pagal susitarimą

DR. FRANK PLEČKAS
OPTOMETRISTAS
(Kalba lietuviškai)
2618 W. 71st St. — Tel. 737-5149
Tikrina akis. Pritaiko akinius ir
"contact lenses".
Val. pagal susitarimą. Uždaryta treč.

DR. LEONAS SEIBUTIS
INKSTŲ, POSLES IR PROSTATO
CHIRURGIJA
2656 W. 63rd Street
Val. antr., nuo 1-4 popiet.
ir ketv. nuo 5-7 vakarė
Ofiso tel. 776-2880; rez. 448-5545

DR. J. J. SIMONAITIS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Adresas: 4255 W. 63rd Street
Ofiso tel. RE 5-4410
Rezid. GR 6-0617
Valandos: pirm., ir ketv. nuo 1 val.
iki 3 val. p. p. ir nuo 7 iki 8 v. vak.
antr. ir penkt. nuo 1-3 val. p. p.
ir vakarais pagal susitarimą.

DR. VYT. TAURAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Bendra praktika ir moterų ligos
Ofisai ir rez. 2652 W. 59th St.
Tel. PROspect 8-1223
Ofiso val.: Pirm., antr., treč. ir
penkt. nuo 2 iki 4 val. ir nuo 6 iki 8
v. v. seštad. 2-4 val. popiet. ir kitu
laiku pagal susitarimą.

Ofiso tel. HE 4-2123. Namų GI 8-6195
DR. V. TUMASONIS
CHIRURGAS
2454 West 71st Street
Val.: pirm., antr., ketv. ir penktad.
2-5 ir 6-7 — Iš anksto susitarus

Tel. PROspect 6-9400
DR. ONA VASKEVIČIUS
(VASKAS)
GYDYTOJA IR CHIRURGE
6648 South Albany Avenue
Val.: Pirmad. 6-8 p. p. antr.
2-5 p. p. penktad. ir šeštad. 2-4 p. p.
Kitom dienom tik skubiu reikalu
susitarus.

Tel. Ofiso PR 6-6446
DR. F. C. WINSKONAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3107 West 71st Street
Valandos: 1-6 val. popiet.
Treč. ir šeštad. pagal susitarimą

DR. PETRAS ZLOBA
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
6449 So. Pulaski Road
Ofiso tel. 767-2141; namų 436-4490
Val.: pirm., antr., ketv. 2-5 ir 6-8
penktad. 2-5. Šešt. pagal susitarimą.

Kertinė paraštė

(Atkelta iš 1 ps.)

piešiniškai, kaip medžio formą;
paprastas trikampis apibrėžia
egles formą, apskritimas ar elip-
sė — kitus medžius; pasirinki-
mas vieno ar kito „medžio“ jau
ir bus pasirinkimas didžiosios
veikalo formos perimetris. Medžio
aukštis čia jam atitiktų
maksimalų muzikos garsą kūriny,
jo stiprumą ar kūrinio ilgį.
Šakos tame piešinyje vėl atitiktų
kūrinio intervalinį suskaldymą,
aukštą ar žemą gaidas kūriny,
kol galų gale prieinama prie in-
dividualaus medžio lapo, kuris,
žiūrint pro mikroskopą, vėl
skaldosi į celes ir taip toliau...

Toks Stockhauseno maždaug
atrodo galėtų būti suprantamas
kūrinio suplanavimas. Einant iš
didelės masės į mažesnes, į deta-
les, vis gilyn ir gilyn, į smul-
kesnes.

Po šitokio kūrinio plano su-
pratimo jau lengviau yra ir kurti?

Stockhausen šį planą apver-
čia aukštyn kojom. Jis pradeda
mažais dalykais. Jis eina iš ma-
žo į didelį. Jis sukuria pirma
mažuosius elementus, garsus, to-
nus (taip sakant, pradeda nuo
medžio lapų). Kai jo tonai, gar-
sai jį visiškai patenkina, įsiai-
eško jiems ritmo. Atradęs ritmą,
organizuoja tonus ir grupes.
Jam kūrinys auga iš mikrosko-
pinio celių (kaip gamtoje), kol
išauga į didelį medį.

Pirmieji atrasti tonai jam la-
bai svarbūs, jie turi jam labai
patikti, nes po jų atradimo jie
paskirtos kūrinį šimtus kar-
tų ir todėl jie turi klausytojui
paveikti, beveik terapeutiškai.
"Stimmung" Osaka pasaulinėje
parodoje buvo pakartota 72 kar-
tus, ir klausytojai ateidavo jam
asmeniškai padėkoti, kad kom-
pozitorius juos savo muzika
perkėlė į tokia būseną, kurios jie
patys normaliu būdu nebūtų pa-
siekę. Stockhausen galvoja, re-
gimentuota, per daug planuoja ja-
ma kūryba, neleidžianti laisvės
jdomiai detalei, improvizacijai,

momento intuičiai, būtų stab-
džiusi gyvastingumą, ir jis to
savo "Stimmung" nebūtų pa-
siekęs.

*Kūrinio ilgio, metodo, prasmės
ir veikėjų planavimas*

Iš įvairių pastabų, užuominų,
pažėtų kelių paskutinių metų
straipsniuose mūsų literatūrai,
kai kurios sukėlė dėmesį ir, at-
rodo, yra vertos visuotinio ap-
mąstymo. Tai būtų gal mūsų kū-
rinio ilgis, jų ištęsimas, per-
krovimas ideologija, pasidavi-
mas ar vengimas scenų ir tipų,
schematiškų charakterių proble-
mos.

Ištiesimai, per ilgi aprašymai,
bereikalingi intarpai turi savo
priežastis. Jie kartais atsiranda,
kai kūrinys neturi aiškios link-
mės, direkcijos, kai nevažiuoja
autostrada, bet įspainioja į bui-
tinius, gyvenamųjų gatvių la-
birintus, kur tenka "lėtai va-
žiuoti" dėl gatvės žaidžiančių
vaikų, kelių prabėgančių kačių
ar šunų, dėl Jono ar Petriuko iš-
dykėlių pokštų, Birutės mei-
lės savo mielai motinai, kaimy-
nių draugė, kanarėlė ir dėl kito-
kių smulkių, bet mielių buitinių
epizodų, kurie vis dėlto sudaro
mūsų kasdieninį gyvenimą, bet
kūrinys turėtų gal būti su tam
tikrais kriterijais atrinkti, ki-
taip jame sudėlioti, kiti gal net
ir nepavartoti. Čia susiduriame
su tam tikra estetika, lygiai
kaip buto apstatymas įvairių
stilių baldais (baldai, sakykime,
yra scenutės — epizodėliai). Į
duotą butą telpa tik tiek baldų,
o jų, sakykime, turime šiek tiek
daugiau? Ką tuomet daryti? Vi-
si nesutylės. Reikia kelių atsai-
kyti. Bet kurių? Reikia ir sutei-
pančius į butą baldus mėginti
įvairiai sudėlioti. To reikia ir
kiekvienam veikale.

Ištiesimai dar atsiranda dėl
konkursuose nustatomų minima-
lių ilgių, dėl ilgesnio kūrinio ne-
pasidavimo įvykių ir jungian-
čios minties sumanymo srovei.
Kuo realistiškesnis darbas, tuo
sunkiau jame įspausti tą jungi-
antį autorių ir nieko gudraus ne-

giančią mintį, simbolį, alegoriją,
romantišką šampą. Gal čia ra-
šytojas turėtų taip pagalvoti:
visos meno rūšys turi ir yra pe-
rėjusios per visus stilius.

Gal tai kiek padėtų tiems, įsi-
pajinusiems į realistines —
buitines sceneles, kurios, kad ir
gyvenimiškos, bet visumos "ne-
groja" abstrakčių kompozicijų.
Kūriniai gali būti naratyvi-
niai, apasakojimai, apibendri-
nant tai, kas įvyko. Kiti — jau
modernios tendencijos — taip
parašyti, kad keltų įspūdį, jog
štai viskas vyksta dabar, čia, ir
nežinia, kas bus toliau. Autorius
nežino, kas bus toliau, stebi ir regi-
struoja, kas vyksta.

Tai dvi priešingos tendenci-
jos. Naratyvinė, mūsųose popu-
liari, yra istoriškai senesnė,
"sceninė" yra daug naujesnė ir
kiek gyesnė.
Kartais vartojama mišrus bū-
das. Iš naratyvo pereinama į
sceną ir vėl atgal į reziumuojan-
tį naratyvą. Kurie iš jų geresni?
Teko mūsųose girdėti mažą pa-
stąbą, iškeliančią naratyvo pra-
našumą prieš sceniškąjį, džiau-
giantis, kad tas ar tas nepasi-
duoda scenai (vaizduoja sceną,
bet jai nepasiduoda). Ir toks ra-
šymo būdas būtų tuomet iš eilės
ketvirtas: "nepasiduodantis sce-
nai", "apvalantis sceniškąs
emocijas"; proza, kurioje au-
torius lyg viena ausimi girdi, kuo
jaudinasi charakteriai, ką jie
sneka, bet jis lieka šaltokas, nes
turi ką nors įdomesnio autori-
škai pasakyti, pafilosofuoti.

Bet jeigu jis tik pozuoja? Ir
neturi daug ko gilesnio už savo
charakterius (kuriuos jis pats
sukūrė) pasakoti? Ar toks
"nepasiduodantis scenai" netam-
pa autoriaus "paziatinimą", pa-
grazinimą jo silpnų charakte-
rių? Apie tai vertėtų pagalvoti,
nes toks ketvirtas metodas, ku-
ris yra beveik mišrainė, pas mus
yra per daug įsigalėjęs, ir gal
reikėtų daugiau girti tuos tyres-
nius metodus: naratyvą ir sceni-
škąjį. Silpniesiems filosofojai
patartinas sceniškasis, nes jei-
sunkiau jame įspausti tą jungi-
antį autorių ir nieko gudraus ne-

turi pasakyti, tada bent pavaiz-
duoja charakterius judančius,
šnekančius, konflikte. Aišku,
stipresniam filosofavime geres-
nis yra naratyvinis būdas, į kurį
visuomet įslenka autoriaus idė-
jos ideologija.

Retkarčiais užsiuolama mū-
suose ideologinis kūrinio perkro-
vimas, amžinas filosofavimas,
kuris, sakoma, daro kūrinį nuo-
bodu, negatyvų, pamoksliską.
Taip, mūsųose yra nemaža tos
tendencijos, kuri vis dėlto nėra
visai neigiamą. "Neideologiški"
priekaištai ir ideologinio perkro-
vimo tendencija sumažėtų gal,
jei būtų reikalaujama ir pagei-
daujama daugiau sceniškumo
veikale. Naratyvinė formon juk
lengviau išilaužia apibendrin-
imai, įreplioja filosofijos, idėjos,
atnešdamos grožiniam veikalui
svorį. Sceniškumas, kuris yra
objektyvesnis, daugiau atitrauk-
tas nuo autoriaus mąstysenos,
kad ir sunkiau apvaldomas (tu-
rįs griežtus rūbus, panašėjan-
čius į dramos ar filmo veiksmo
ir dialogo dominavimą), gal bū-
tų vieninteliu vaistu ideologi-
niam perkrovimui, palikdamas
areną charakteriams ir tik iš jų
konflikto iškylančias idėjas.

Kokių charakterius reikėtų
planuoti? Yra tipai ir charakte-
riai. Tipas reikėtų schematiškai
pavaizduotą žmogų (gerą, blogą,
sągviniką, optimistą, pesi-
mistą, gobšą, dosnų) be paimtų
iš gyvenimo labai individualių
asmenybei bruožų, o charakte-
ris — reikėtų žmogų, pavaizduo-
tą kūrinį, niekuo nesiskiriantį
nuo panašų gyvenime, nepakar-
tojamą individą, vienu žodžiu
neaprašiamą, labai įtikimą per-
sonažą, su krauju ir mėsa (rei-
kia, gan realistišką).

Neapsiriksime, kad tipai yra
vadinami popieriniais herojais,
o charakteriai — teigiamai pa-
vaizduotais žmonėmis.

Tačiau, planuojant charakte-
rius, nereikėtų pamiršti, kad jie
gimsta ir pasidaro iš tipų. Ypač
galvojant apie tai, kas čia pasa-
kyta, apie pirminį kūrybos im-
pulsą, galvojant, kaip sunku ką

nors pradėti be plano, be sche-
mos, galvojant apie improvizaci-
ją, intuiciją ir apie tai, kad
charakteriai literatūros istori-
joje buvo išgalvoti, pasidaryda-
mi beveik internacionaliniais
simboliais (keliautojas Odisejas,
mylėtojai Romeo, Don Juanas,
satyriškas herojus Don Kicho-
tas ir kiti) ir kad jų pasiseki-
mas skaitytojose ir nepaprast-
tas įsirežimas atmintin atsirado
ne dėl realaus charakterio nuko-
pijavimo iš gyvenimo, bet dėl
autoriaus labai aštrios tipizaci-
jos, nepaprastai stipraus supla-
navimo žmogaus, kurio nerasi-
me taip aiškiai nutapyto pačia-
me gyvenime.

Planuojant charakterį, reikėtų
galvoti ir apie tokius gal keisto-
kai skambančius terminus, kaip
"tipiškus charakterius" ir "cha-
rakteringus tipus", ir kitokių,
kurie vaizduotėje aptartų nei ti-
pus, nei realius charakterius, bet
tiksliau nubrėžtų kažkur auto-
riaus pasamoneje glūdinčią sim-
bolinę, alegorinę ar natūralisti-
nę tendenciją, kuria jis veika-
le jis norėtų nupiešti savo žmo-
nes taip, kad jo veiklas neišdiltų
lengvai iš šių dienų triukšmo,
televizijos programų, spaudos ir
knugų kalno ir skaitančiojo at-
minties.

P. Mln.

DR. VL. BLAŽYS
PLAUCIŲ IR VIDAUS LIGOS
2801 West 63rd Street
Kampus 63-čios ir California
Val.: pirmad., antr., ir ketvirtad.
6 iki 7:30 val. vakaro
Seštad. nuo 2 iki 3:30 val.
Pagal susitarimą
Ofiso telefonai 476-4042
Rezid. tel. WABROOK 5-3048

Tel. — 925-3388
DR. S. GEŠTAUTAS
Nervų, emocinės, šeimos problemos
2624 West 71st Street
Valandos pagal susitarimą

DR. REGINALD CIENKUS
TEL. — 788-3860
GYDYTOJAS CHIROPRAKTIKAS
6230 W. Cermak Rd., Berwyn, Ill
Pirmad., Antr., Ketv. ir Penktad.
9 val. ryto iki 12 val. dienų ir nuo

(Atkelia iš 2 pusl.)

kartį avių arkliui per dieną. Chirurgas Vilhelmas Luezenbergas kasmet gaudavo 40 florenų ir 8 uolektis londoninės gelumbės. 1567 m. tarnybon priimtas chirurgas Volaras Zukas gaudavo 100 florenų per metus, be to, keturis arklius ir vežėją (S. Slonimskis, Materialy po istorii mediciny v Litve, I. c., p. 554).

Barzdaskučiai-chirurgai, kaip ir medicinos gydytojai, Vilniuje turėjo mūrinių namų ir visuomenėje buvo pagarbiai traktuojami. Oficialiuose dokumentuose dažnai jie vadinami „ponais“, o Kauno magistro knygoje „Prie barzdaskučių-chirurgų vardo visuomet priduriamas epitetas „Honestus“ — garbingasis (V. Micelmacheris, Viduramžių Lietuvos chirurgo, I. c., p. 39).

XVIII a. viduryje barzdaskučiai-chirurgai ir kituose kraštuose tebevaikino svarbų vaidmenį žmonių gydyme. Pavyzdžiui, tuo metu Paryžiaus barzdaskučiai-chirurgai buvo išsikovoję savo mokyklai-akademijai net aukštesios mokyklos teises (V. Micelmacheris, Viduramžių Lietuvos chirurgo, I. c., p. 40).

1721 m. Barzdaskučių-chirurgų cechą skilo. Chirurgai atsiskyrė ir sudarė atskirą cechą. Jie turėjo teisę gydyti ligonius savo namuose, pirtys ir lankyti sergančius jų butuose. Barzdaskučiai, prisijungę prie pirtininkų cecho, turėjo teisę priimti pacientus tik pirtyse.

Vilniaus chirurgų brolijos reikšmė tebebuvo didelė net 1781 m. Vilniaus universitete įkūrus Medicinos fakultetą. Teorinės ir praktinės chirurgijos katedros profesorium pakviestas prancūzas Mikalojus Regnier (1723-1800), Paryžiaus chirurginės akademijos korespondentas ir mokytojas „praktinės cirulinių kystės bei gimdymo meno“ Regnier jau anksčiau yra buvęs vyriausiuoju Lietuvos kariuomenės chirurgu, nuo 1775 m. vysk. Masalskio asmeniniu gydytoju. Vilniaus Universitete 1781-1782 m. jis skaitė „cirulnikystės“ ir „gimdymo meno“. Bet 1783 m. „cirulnikystės“ kursas jau vadinamas „teorinės chirurgijos“

vardu (J. Bielinski, Uniwersytet Wilenski, t. II, Krakow, 1899-1900, p. 13; t. III, p. 303). Anatomijos, vėliau praktinės chirurgijos ir akušerijos profesorius Jokūbas Briotat (1746-1819), apie 1788 m. buvęs Lietuvos vicekanclerio Jokimo Chreptavičiaus gydytojas, net pats priklausė Vilniaus chirurgų brolijai. Jis ragino savo cecho meistrus, kad jie siųstų į anatomijos paskaitas pamėistrus bei mokinius, kad jie geriau susipažintų su žmogaus anatomija. Kadangi J. Briotat paskaitas skaitė lotyniškai, todėl amatininkams chirurgams profesorius paskaitas aiškino studentai medikai (Ksiegia pamiat-kowa ku uczczeniu CCCL rocznicy zalozenia i X wkszeszenia uniwersytetu wilenskiego, tom I, Wilno, 1929, p. 364).

Amatininkai chirurgai, kurie buvo apsirūpinę karališkomis privilegijomis, buvo nepatenkinti konkurenciniu medicinos gydytojų darbu. Kai Ferdinandas Spitznagelis (1760-1826), Vilniaus universiteto profesorius, ėmė verstis privačia medicinos praktika, cecho vyresnieji uždraudė jam praktikuoti. Kad išvengtų nemalonių, F. Spitznagelis įsirašė į cechą (J. Bielinski, Uniwersytet Wilenski, t. III, Krakow, 1899-1900, p. 341). Tačiau pamažu cecho chirurgų padėtis ima menkti, kai medicinos fakulteto programon buvo įvesta teorinė ir praktinė chirurgija. Su gerai paruoštais specialistais chirurgais barzdaskučiai-chirurgai jau nebeįsijungė konkuruoti, žmonės vis dažniau pradeda naudotis medicinos gydytojų patarnavimu, o amatininkų chirurgų paslaugomis daugiausia naudojosi neturtingi žmonės.

Po trečiojo Lietuvos ir Lenkijos valstybės padalijimo 1975 m. visi cechai, kartu ir chirurgų cechai, atsistūrė blogoje padėtyje. Rusams okupavus Lietuvą, nuėjo galiojusios senosios privilegijos, duotos cechams Lietuvos Didžiųjų kunigaikštčių ir Lenkijos karalių. Cechai ėmė irti. Atsirado ir barzdaskučių, kurie, kad ir nebūdami brolijos nariais, pradėjo verstis barzdų skutimu ir žmonių gydymu (V. Micelmacheris, Viduramžių Lietuvos chir-

Viktoras Vizgirda

Vilniaus panorama

rurgai, I. c., p. 40). Cecho vadovybė dar bandė išlaikyti savo senąsias teises, 1826 m. ji kreipėsi į Vilniaus medicinos draugiją, prašydama pripažinti barzdaskučiams-chirurgams jų anksčiau turėtąs teises, 1830 m. cechui kreipėsi net į patį carą, kad jiems paliktų Lietuvos Didžiųjų kunigaikštčių ir Lenkijos karalių suteiktas privilegijas ir uždraustų verstis chirurgija ne cecho nariams. Tačiau visos cecho pastangos baigėsi nemaloniu 1833 m. rusų valdžios nutarimu: „baigti su tokiu šarlataniškumu, kenksmingu gydymu ir vyriausybei“. Tai ir buvo cecho galas. Tačiau atskiriems barzdaskučiams-chirurgams, išlaikiusiems egzaminus, dar buvo leista verstis kirpyklose „mažąja chirurgija“: nuleisti kraują, traukti dantis, statyti taures, klizmas, dėles ir kt. Tokio pobūdžio kirpyklų išliko Lietuvoje net iki XX a. pradžios (V. Micelmache-

ris, Viduramžių Lietuvos chirurgo, I. c., p. 41).

XIX a. Vilniuje veikė felčerių-barzdaskučių cechai, nuo kurio 1886 m. atsiskyrė kirpėjų cechai. 1893 m. ir felčerių-barzdaskučių cechai panaikinti.

FRANCIS PONGE ĮTEIKTA BOOKS ABROAD/NEUSTADT LITERATūros PREMIIJA

Ši viena iš svarbiausių Amerikos literatūrinės premijų, duodama pasaulinės literatūros išskirtiniam autoriam, jau trečią kartą buvo įteikta Oklahomos universiteto birželio 14 d. Premija skiriama kas antri metai. Pirmą kartą 1970 m. ji buvo paskirta italų poetui Giuseppe Ungaretti, antrą kartą 1972 m. — kolumbiiečių romanistui Gabriel Garcia Marquez. Ir šiemet — trečią kartą — ji paskirta prancūzų

poetui Francis Ponge. Laureatas yra 75 metų. Literatūrinė viešmone išėjo gana vėlai, pirmoji jo knyga buvo atspausdinta, kai poetas jau turėjo 43 metus amžiaus. Bet po to Ponge jau greitai užėmė vieną pirmųjų vietų pokario metų prancūzų literatūros Pamase. Jo poezija pasižymi paprastu ir kasdienišku daiktų aprašymu. Bet tai atliekama tokia žodžių ir jų prasmės atrinkimu, jog aprašomas daiktas ar reiškinys virsta tyriausia poezija.

Poetas F. Ponge į premijos įteikimo išlaimės atvyko iš Europos su žmona. Pabuvojęs kelias dienas Oklahomoje, išskrido į New Yorką. Ten jis buvo pakviestas universiteto, kuriame Ivar Ivask profesoriauja, rūpesčiu. O premijos ateitis užtikrinta mecenatų Neustadtų šeimos 200.000 dolerių pamatu.

Books Abroad-Neustadt literatūros premija yra 10.000 dol. Ji

ATSISKYRIMO VALANDA

Medardas Bavarskas

Pracina metai. Praeina atminimas tu, kur kartą apgailejojome. Ir aistros, trunkančios minutę. Mergaičių besišypsantių veidai. O mes kankiname save, nes ta lauktoji valanda mirties dar neatėjo,

Ta valanda, kur išvauduoti amžinai.

Bet kas mirtis? Tik įrankis, tik tarnas to, kuris sujungė mus nesuprantamuos jo būduos, jo planuos. Kasdieną linkstame prie žemės, kasdien sunksnis jungas, Kol nepajėgiam sumokėti nei šio vargingo, nei šio šviesaus gyvenimo kainos.

Ar jis sujungė mus tik dienai? Mėnesiui? Ar metams? O neprotinga net galvoti apie jo planus. Kaip daug, kaip daug gyvenime netekome Ir kaip kiekvieną vargstantį vilioja miegas, nesibaigiantis, ramus.

Ar nežadėjo jis, kad bus ne du, o vienas kūnas. Ne sielos dvi, tarpe savęs kovojančios, o tik viena, nemirštanti dvasia?

Imperijos praeina ir smulkūs kasdieniniai rūpesčiai pražūna, Bet mes suklumpam, bekovodami po jų skraiste tamsia.

Žinau, koks aš netobulas ir silpnas, Bet tu užpildysi mano jėgų spragas, Nes tu man būsi, kaip seniai ieškotas tiltas Ir kaip žibintas, kursai nei mirtyje nebeužges.

Nes argi mūsų Viešpatys ne mirties valdovas, ne galiūnas? Nes argi gali kas uždegti jį skraiste tamsia? Jis panorėjo, kad būt ne du, bet vienas kūnas, Ne dvi, bet tik viena jį mylinti dvasia.

Išleista Books Abroad žurnalo redaktoriaus estų poeto Ivar Ivask ir žurnalo leidėjo.

ir pagerėjimą numato masazais ir kitomis priemonėmis, atstatant kaulus į vietą.

SESELĖ — OSTEOPATIJOS DAKTARĖ

Michigano valstybiniame universitete seselė Rosemary Hasey gavo osteopatijos daktarės laipsnį. Ji yra dominikonė, 44 m. amžiaus. Atlikusi internšipą Detroito, planuoja praktikuoti Michigano valstijos provincijoje, kur nėra gydytojo. Osteopatija yra gydymo šaka, kuri svarbiausia nesveikatos priežastimi laiko nenormalų kaulų spaudimą nervams bei kraujagyslėms.

VAKARINĖS MOKYKLOS SUAUGUSIEMS

Rudenį Chicagoje pradės veikti 17 vakarinių kursų ir 300 mokymo puikų suaugusiems. Mokslas prasidės rugs. 3 d. Tikimasi kad iki to laiko įsirašys apie 26.000 mokslo siekiančių suaugusių. Bendrojo švietimo ir anglų k. pamokos nemokamai. Registruojantis vakarinė mokykla, kur įeinama aukštesnės mokyklos programa, mokama 5 dol.

Stasį Šalkauskį prisimenant

JUOZAS ERETAS

(Tęsinys)

Šis įdomus klausimas jį taip pagavo, kad jis, vos metams praslinkus nuo jo atvykimo į Vakarus, baigė knygą apie Lietuvą bei jos kultūrinę paskirtį. Pažymėtina, kad šis pirmas jo bandymas išaiškinti lietuvių sintetizuojančią reikšmę tarp dviejų polių — „Sur les confins de deux mondes“ (1919) — yra paskelbtas prancūzų kalba. Tuo autorius Versailles'io taikos konferencijos metu norėjo pasaulio dėmesį atkreipti į atnaujintą Lietuvos valstybę ir lietuvių kultūrinę misiją. Ne jo kaltė, kad dulkėtoje pasaulinės politikos arenoje jo veikalas mažai tebuvo pastebėtas.

Po to Šalkauskis, nieko negaištant, rašė antrą darbą, būtent disertaciją „L'Amé du monde dans la philosophie de Vladimir Soloviev“ (1920), kuria autorius, atėjęs iš mistiškų Rytų, racionališkesniems Vakarams norėjo pristatyti jiems mažai žinomą religijos filosofą. Tai padėkos ženklas tam tauriam rusui, kuris Šalkauskiui tiek moksle, tiek gyvenime buvo tikras idealas.

To veikalas reikalingas susirašinėdamas su Jakučiu, autorius turėjo grumtis su tuo kritiškuoju titnagu, kurio matematiškoji prigimtis šią „Pasaulio sielą“ tylaikė fikcija be moksline vertės. Bet Solovjovo gerbėjas neatlygo, priešingai, nes, praskynęs savo idealui kelią į Vakarus, jis paskatino ir kitus „Lithuanijos“ narius pasekti jo pavyzdžiu, siūlydamas jų disertacijoms naujas solovjoviškas temas. K. Ambrozaitis, L. Bistras, L. Gronis, V. Mykolas-Putinas, J. Navickas. Iz. Tamošaitis ir dar vienas kitas, džiugiai atsiliepdami į savo „dviasios vado“ paraginimą, Solovjova, ligi šiol menkai žinomąjį teosofą, vispusiškai

pristatė Vakarams. Tuo mūsų filosofas aki-vaizdžiai įrodė, kad lietuviai tikrai gali patarnauti tiek Rytams, tiek Vakarams.

Friburgo laikais Šalkauskis dar sprendžiamai prisidėjo prie išleidimo vieno veikalų, kuris klaidingai išėjo Antano Viskanto (1875-1940) vardu. Šis, iš Vilniaus atvykęs kunigas, buvo pradėjęs rašyti knygą apie „La Lithuanie religieuse“ (1918), bet neįsteisdamas, į pagalbą pasikvietė Šalkauskį, kuris taip plačiai apdorėjo tą veikalą, kad jį reikia laikyti tikru jo autorium, nors Viskantas tai knygai davė savo vardą.

DVI „ROMUVOS“ (1919-1922)

Daug malonesnis buvo susitikimas su kitu tautiečiu — su judriu, spalvingu Kaziu Pakštu (1893-1960). „Jis ir aš — taip aiškino vėliau iš Amerikos atvykęs bičiulis — dideli kontrastai. Jis iš pasyvosios žemijos regiono, nuo Indijos pasienio, aš gi iš verdančio katilų — New Yorko. Jų kultūvotas mistikas, susidavęs iki smegenų gėlmės. Aš gal atrodžiau kaip Amerikos prerijų kaubojus, dabar Europoje norįs viską išmokyti. Toks berniokas, rodos, negalėtų greit su Šalkauskiu susidraugauti. Bet įvyko nuostabūs dalykai — mudviejų draugystė plėtojosi sparčiai. Aišku, kad juos visų pirma rišo bendroji pasaulėžiūra; bet pagal žodį „les Extremes se touchent“ juos ir rišo visa tai, ko savęs tobulinimui iš kito galėjo pasisavinti. Šalkauskis buvo — mokslininkų terminu tariant — tikras „leptosomas“ — aukštas, liesas asketas, vertikalčiai orientuotas ideologas, Pakštas gi tipiškas „pyknikas“: mažas, ir apvalumą linkęs, pasaulį horizontaliai apžvelgiantis (geogra-

fas!) pragmatikas. Šalkauskiui patiko Pakšto užkrečiantis optimizmas, idėjinis veržimas, tiltų statymas į visas puses, ir be to ne be pavydo stebėjosi jo vitalumu. Dėl to „mistiškas“ taip greit ir taip glaudžiai susidraugavo su „kaubojumi“, kad juodu kurį laiką gyveno net tame pačiame kambaryje. Tai, berods, vienintelis toks atsitikimas jo gyvenime, nes šiaip jautrusis filosofas stengdavosi fiziškai izoliuotis.

Šiame artime „Rytai“ ir „Vakarai“ susitikimo akis į akį, nes siena tarp abiejų ejo net per patį kambario vidurį. Stasys, žinoma, nesidavė užkariaujamas „kaubojaus“, tik pasi-tenkino sumažinti tą atstumą tobulomis savo manieromis. Jis dėl to ir kitų niekad neturėjo. Išimti darė vienam tik Dovydaičiui, kurį Maskvoje be ceremonijų iškart buvo tu-jinęs, ir ką anas atsakė tuo pačiu. Kas Šalkauskį asmeniškai pažinojo, patvirtins Pakšto atestaciją — „Jis karališkai mandagus.“

Nuoširdžiai susibūčiuliavę, vienas kitam atidengė tai, ką nuo kitų slėpė. Tokiu būdu Stasys iš Kazio sužinojo ir apie Amerikoje tarp Vyčių veikiantį „Romuvos ordiną“, kuris šitaip buvo atsiradęs: 1917 metais Vyčių seime, įvykusiame Brooklyne, keli kunigai pareiškė savo nepasitenkinimą dėl eilės vadų — pasauliečių per didelio savarankiškumo ir per stipriai pabrėžiamo lietuviškumo, jų manymu netinkančio svetimoje žemėje. Užvirė karšti ginčai, nes pasauliečiai norėjo sprendžiamai dalyvauti veikime, o nebūti kelių paternalizmo užvaldytų klebonų priedu. Nors toks jaunuolių iniciatyvus pasireiškimas tebuvo sveikintinas brendimo ženklas, bet dėl įspainojusių asmeniškumų Vyčių sąjunga galėjo skaudžiai nukentėti. Norėdami to išvengti, tie veržūs bei patriotiški „jaunatukai“, nusižiūrėję į atitinkamus amerikiečių pavyzdžius, išteigė neviešą „Romuvos ordiną“, kurio nariai Vyčiuose turėjo ugdyti lietuviškumą ir iš viso sustiprinti susipratusių pasauliečių įtaką.

Kadangi paruošimas jaunų katalikų, ypač pasauliečių, Šalkauskiui dar Maskvoje buvo rū-

pėjęs, jis Friburge iškart susidomėjo naujo bičiulio atidengimu. Bet brukliniška „Romuva“ jam tebuvo akstinas bei medžiaga, iš kurios jo mintyse išsikristalizavo toks Lietuvai pritaikintinas modelis. Mes paruošime kadra jaunų intelektualų, sugebančių puoseletį tautinę kultūrą, o švyturys jiems bus „Romuvos“ sąjūdis. Šis solovjoviškai sujungs prigimtį, kultūrą ir religiją į tokią vienumą, kuris romuviečius įgalins sukurti pilnutinį gyvenimą. Tam planui išplėtoti bei jo realizavimui praskinti kelią, sumanytojas užsimojo išleisti dviejų tomų veikalą, kurio pirmas būtų užvardintas „Mokykla“, o antras — „Gyvenimas“.

Visas šis darbas turėjo atsirėmti į pasauliečių bei jaunos kartos kunigų bendrai sudaromą, pusiau viešą „Romuvos“ draugiją ir į atitinkamą, to paties vardo, žurnalą. Kandidatus tam darbiui paruošti tam tikra gimnazija, įkurdinta Raudondvario pilyje prie Nemuno. Ten turėjo išaugti toks „lietuviškas Oksfordas“, kurio abiturientai vėliau studijuotų savame Katalikų universitete ir galop dar tobulintųsi Vakaruose.

Nors Šalkauskio koncepcijoje iš brukliniško pirmatako, nukreipto prieš autoritetingus bei amerikanizuojančius klebonus, teliko vardas, Pakštas, pagautas savo bičiulio vizijos, tuoj pritarė, entuziastingai pridurdamas: „Jei tektų aptarti Šalkauskio užsimojimus, tai geriausia patarnautų 1919 m. jo paties romuviečiams sukurtais šūkiis: Ir nupinsime iš brangios tėvynės gyvą dainelę ir padarysime iš jos pasigėrėjimą amžiams.“

Tokios ugnies šildomi, 1919 m. vasario mėn. 2 d. Friburge susirinko pirmi europiečiai, t.y. šalkauskiški, romuviečiai. Aišku, kad vyriausio vado vaidmuo atiteko mūsų filosofui, ir lygiai taip aišku, kad jo dešinė ranka turėjo būti mūsų geografai, kuo minčių giluma ir erdvės platybė suėjo į bendrą darbą.

Artimiausias uždavinys buvo žurnalo leidimas. Bet sunkenybių buvo toks kalnas, kad pirmas numeris galėjo išeiti tik po dviejų me-

tų Kaune. Kad pirmininkas pats vienas turėjo jį užpildyti, irgi nieko gero nežadėjo. Vargais negalais kitais, 1922 metais, pasirodė dar vienas sąsiuvinys, kuris buvo jau paskutinis. Įdomus ir brangus jis mums yra tuo, kad jame be Šalkauskio ir Pakšto pasireiškė ir Dovydaičis, nors jis į tą sąjūdį nebuvo įsijungęs.

Negeriau ir su kitais užsimojimais. Nors vyriausybės sferose jiems ir netrūko simpatijų, tačiau skurdi kasdienybė neleido joms realizotis. Dėl to net gimnazija nebuvo įkurta. Tuomet sumanytojas, nusivylęs tokia nesėkme, ryžosi bent mokslus einantį jaunimą auklėti pagal „Romuvos“ principus. Bet ir šis sumanymas sudužo, nes Jakštas jam net viešai pasipriešino: „Mes nieko nerandame — rašė jis „Draugijoje“ — kas iš romuviečių pradmenų netiktų ateitininkams, lygiai kaip ir ateitininkų įstatuose neužtinkame nieko, kas priešintųsi romuviečių pradmenims. Visa „Romuvos“ viltis negali kitur glūdėti kaip tik ateitininkuose.“ Po tokio autoritetingo sprendimo Šalkauskiui beliko Kauno ateitininkų tarpe įkurti būrelį romuviečių, kurie, it „žemės druska“, ilgainiui turėjo suromuvietinti ir kitus ateitininkus. Bet ir šiam planui nepavykus, Šalkauskis 1927 m. nusprendė nežiūrėti savo menkos sveikatos atstotiti Ateitininkų Federacijos prieškalyje, norint iš viršaus pasiekti tai, kas jam iš apačios nebuvo pavykę. Ir kad jam, 1930 m. atstiatydinus iš vyriausio vado vietos, romuvietiška tradicija būtų tęsiama, jis rūpinosi, kad į jo postą būtų išrinktas kitas romuvietis — Pakštas.

FILOSOFIJOS SKYRIAUS PAŽIBA (1922-1940)

Kadangi Šalkauskiui nepavyko įkurti savo romuvietiško mokslo židinio bei pedagoginio centro, jis ieškojo atitinkamo pakaitalo, kurį rado Lietuvos universiteto Teologijos — filosofijos fakulteto Filosofijos skyriuje. Jame jis

(Nukelta į 4 psl.)

STASI ŠALKAUSKĮ PRISIMENANT

(Atkelta iš 3 pusl.)

dėstė nuo pat tos įstaigos įkūrimo 1922 m. vasario mėnesį iki to skyriaus uždarymo 1940 m. liepos mėnesį filosofiją ir pedagogiką. Čia jis buvo savo vietoje, ką mes matome ne tik iš jo atsidavimo šiai mokslo šventovei, bet ir iš akademinio jaunimo prisirišimo prie savo profesoriaus. Štai studento Zenono Ivinskio (1908-1977) atsiliepimas: "Kai aš 1925 m. atvykau į universitetą, Šalkauskio asmuo buvo apipintas ypatinga akademinė garbe. Mylėjo jį studentai, pasiryžę jį ant rankų nešioti. Jis tuomet buvo šviesiausias mokslo autoritetas."

Visuomet būdamas kritiškas savo darbui atžvilgiu, profesorius nebuvo visai patenkintas silpnu savo balsu. Bet kadangi jam rūpėjo būti išgirstam ir tolimiausiam auditorijos kampelyje, jis tam balsui sustiprinti ir iš viso išmokyti taisyklingos tarbos apie 1922-23 metus nuyko į "Weisser Hirsch" prie Dresdeno į vieną sanatoriją ir iš ten dar pas vieną žinovą Magdeburge toje pačioje Vokietijoje. Tuo jis, be to, buvo vienintelis iš mūsų profesorius, kuriam rūpėjo išmokyti taisyklingai kvėpuoti ir fonetiškai tobulinti.

Nemažiau uoliai jis stengėsi susidaryti tinkamą savo specialybės žodyną, kuris tuomet dar buvo siauras. Dideliu atsidavimu jis sukūrė daug naujų terminų, tuo suteikdamas filosofijos ir pedagogikos žodynui visai naujų išreiškimo galimybių. Tai padarė taip plačiai ir taip sėkmingai, kad Juozas Girnius tą žodyną vadino pačiu "didžiuoju Šalkauskio veikalu".

Bet kas profesorius buvo aišku, tai neiškart galėjo būti aišku ir studentams, juo labiau, kad ir jo perdem abstraktiškas pasakymas daug kam buvo "neįkandamas". Be to, jo paskaitų klausimą dar apspūkino jo ramus, balsas mažai įvairuojas dėstymas. Bet kitaip ir negalėjo būti, nes Šalkauskis nerėferuodavo, kaip daugumas jo kolegų, o auditorijoje perskaitydavo namuose parašytas knygas, nes jis ruošdavosi ne tiek klausytojams, kiek būsimiems jo knygų skaitytojams. Toks — anot Pakšto — "kondensuotas mokslingumas" sunkumų sudarė net pasiryžusiems tapti filosofais, net tokiams Girniui, kuris tuo reikalu šitaip pasisakė: "Klausyti Šalkauskio paskaitos nebuvo lengva, nes reikalavo didelės įtampos. Nebuvo atvangos, nei kartojimų, nei 'praskiestų' vietų."

Is tikrųjų, perskaitydamas atskiromis porcijomis rašomas knygas, į kurias jis neįterpdavo nei pavyzdžių, nei anekdotų, nei platesnių aiškinimų, profesorius daug kam iš savo klausytojų numušė upą ir mažino norą toliau užsukti į jo auditoriją. Tokiems į pagalbą ėjo studentas Barkauskas, kuris tiksliai pasisavinęs jo terminus ir mikliai pamėgdžiūdavo jo stilių, sugebėjo paruošti tokius "užrašus", kuriuos šapirografuotus už gerą pinigą pardavdavo savo komitotomams. Ši pagalba daugelį jų sugundė apleisti "kietojų" profesoriaus paskaitas ir ruošti egzaminams iš barkauskiškų leidinių. Tuomet tokiu savo auditorijos praradimu susirūpinęs Šalkauskis, kuriam nebuvo svetima nei profesoriška ambicija, laikas nuo laiko paskaitos vietoje įterpdavo tam tikrą rašto darbą. Studentas, kuris nebuvo nors poros jų nerasęs, semestro gale negaudavo jo parašo.

ŠALKAUSKIO VEDYBOS (1927)

Tarpe tų studentų, kurie blaškėsi savo profesoriaus dausoje, buvo ir "Šatrijos" draugovės narė Julija Paltarokaitė. Tačiau jai, linkusiai į meną, neilgai teko klaidžioti tose sferose, nes ji tuoj po 1927 m. Kalėdų švenčių ištekojo už jo.

Zinia apie šios nelauktas ir nelygias vedybas tarp 41 metų einančio mokslininko ir 23 metų gražuolės žaibo greitumu aplekė visą akademišką Lietuvą, gerokai sujudindama ypač jaunimą. Mat, Šalkauskio mokslo taurumas ir kilnus jo gyvenimas jį žmonių akyse buvo iškėlęs į tokias aukštybes, kad jo santuoka su moterimi daugelis laikė tikru prasiškimu su savo pašaukimu. Aišku, Bažnyčia erotiškų jausmų, vedančių prie moterystės, neneigia, bet, to nepaisant, tam tikri viengungiai iš profesijos nepreileido minties, kad ir filosofas gali būti reikalingas Beatričės inspiracijos. Dėl to jie beveik užsigavo, kad toks mokslo vyras, kuniginiginės uždangos už daugelį kunigų, galėtų susirūti su moterimi, kad ir su inteligentiška, išprusinta ir tyrų jausmų ateitininke, su kuria susitikdavo visai viešai, dažniausiai Čiurlionio vardo galerijoje. "Suvirpėjo — anot Ivinskio — dar ypač studentų sielos, kai išgirdo šią neįtikimą sensaciją." Bet ir daugelis blaiviau žiūrinčių buvo nusistatę prieš tokias jungtuves, nes jiems netilpo galvoje, kaip toks pusiau invalidiškas profesorius gali gyventi su grožio spindinčia jaunuole. Štai Girniaus atsiliepimas: "Šalkauskis mums atrodė iškėlęs aukščiausių žmogų galimybių ir žemiškų interesų. Jis mums buvo savotiškas kunigas be kunigystės. Mūsų

(studentų) nuomonės sutapo — po vestuvių mūsų profesoriaus aureolė nublankė." Bet buvo — kaip matyti iš šio Simo Sužiedėlio pasakymo — ir kitaip manančių: "Kai kas iš jo paskaitų nesuprato jo pamokymo "Visa yra gera, kas sutinka su tiesa, doros ir grožio principais, kurie mumis ateina iš amžinybės. Jie apima ir šeimą."

Bet tokie teisingi apdumojimai ne visus nuramino, priešingai, nes prieš vedybas susidarė net tam tikras "komitetas" Šalkauskiui nuo tokio jam "netinkamo žingsnio" sulaikyti. Tokiu būdu dar 1927 m. vasarą "komiteto" įgaliojimai kan. Pr. Kuraitis, jo kolega ir buvęs jo studentas Pr. Dielininkaitis išėjo su Šalkauskiu prie Palangos pajūrio pasivaikščioti ir jam išdėstė jo numatytą vedybų "netikslumą". Juos kantriai išklaušęs, užkalbinąs, rodydamas į besileidžiančią saulę, ramiai tarė: "Žiūrėkite, koks gražus saulėleidimas", kuo ir baigėsi visa "gelbėjimo akcija".

Vis dėlto tuo dar nesibaigė susijaudinusių rūpesčiai, mat, Paltarokaitė, buvusi Telsių gimnazijos abiturientė, jau tenkščiam inspektorui buvo davusi žodį. Šiai kebliai situacijai išaiškinti bei dženelmaniškai sprendimui ieškoti, Šalkauskis nuyko į Žemaitiją "atpirkti" savo Juliją. Inspektorius, savo situaciją blaiviai apsvaistydams, klūčių nedarė. Tad šio kavalieriško išsiaiškinimo dėka vestuvės galėjo įvykti, ir tai būtent Panevėžyje, kur tą nepaprastą ir nelygią porą sutuokė jauniosios dėdė vysk. K. Paltarokas, kurį Šalkauskis laikė tikru Lietuvos metropolitu.

Ši moterystė — Pakšto liudijimu — "buvo labai laiminga. Švelni ir stropi jo žmonelė filosofo sveikatai ir darbą pavertė savo gyvenimo tikslu. Jos uoliai prižiūrimas vyras sustiprėjo ir net daugiau nudirdavo." Ši praktiška nauda ir buvo vienas tų argumentų, nulemiančių jo sprendimą, nes jis man dažnai kartodavo: "Viengungis jaunystėje — karalius, senatvėje gi — ubagas."

Bet būtų klaidinga manyti, jog jo žmona buvusi tik patogi jo kasdieninių reikalų tvarkytoja, ji savo meniškumu ir paauksuodavo jo mintijimą. O šiaip abiejų gyvenimą nušvietė viena vyro sukurta malda, iš kurios pacituojame šią vietelę: "Viešpatie, Tu mus sujungėi didžiuoju sakramentu. Paslaptį yra Tavo kelias, bet pasauktiesiems Tu juos apšvieti skaisčios širdies šviesa. Padaryk mus galingus kilniais širdies jausmais ir palaikyk mūsų širdyse džiaugsmingą jauniosios meilės uždegimą. Paversk mūsų meilę ištikimybės ir tobulinimosi priemone. Viešpatie, sujungėi mus į vieną kūną, bet gelbėk mus nuo kūniško gašlumo. Leisk mums prisiliesti su nusizeminimu Tavo spręstą žemiškos gyvybės dėsni ir pakelk mus į dvasinių aukštybių viršūnes."

ROMUVIETIS ATEITININKU PRIEŠAKYJE

Tokia dvasia dvelkianti moterystė tegalėjo būti laiminga ir tapti aktiniu dar platesnei veiklai. Ir tikrai: dar tais pačiais vedybų metais Šalkauskis sutiko apsisotai ateitininkų priešakyje, nes laisvas nuo viengungiško vargu, lengviau galėjo įsijungti į visuomeniškus darbus. Jų žymiausias buvo 1927 m. Palangoje sukurta Ateitininkų Federacija įkvėpti tokią dvasią, kuri leistų kiekvienam nariui išaugti į pilnutinę asmenybę.

Šia kryptimi naujas vadas daug pasiekė, išskyrus tik pasilinksminimų klausimą, kur jam skersai kelio atsisotijo moderniškieji žokiai. Ištikimes, kad jie sužadina seksualinį svaigulį, jis ragino vykusius tokius šokus pasimerkti net tam tikrą ganytojišką laišku. Bet kadangi, to nepaisant, tokios rūšies žokiai ir toliau plito ateitininkuose, ypač kai kuriose studentų korporacijose, jis iš Federacijos vyriausios valdybos laukė, kad ji pašalintų neklaužadas iš savo narių tarpo. Šiai gi atsisakius pritarti tokiam griežtumui, Šalkauskis sprendžiamame posėdyje susijaudinęs suplėšė jo paruoštą rezoliuciją.

"Per kokį dešimtmetį metų artimesnio bendradarbiavimo — taip prisiminė dr. Juozas Leimonas (1900-1963) — aš tik viena, šį kartą, turėjau progos pastebėti jį aštriau reaguojant." "Man rodos — taip dar pridūrė Ivinskis — kad Šalkauskis šį dalyką yra priėmęs kaip asmenišką nepasisekimą, dar daugiau: kaip asmens įžeidimą." Tuo nelemtu reikalu pasisakė ir M. Krupavičius (1885-1970): "Tuo metu išgalejo tokios rūšies šokiai, kurie sudarė rimto pavojaus šokių moralei. Šalkauskis nesvyruodamas juos uždraudė. Įdomu, kad tam draudimui daugiausia nenorėjo paklusti ateitininkai. Tai buvo pirmas ateitininkų padarytas savo vadui gausus skausmas." Pilnumo dėlei čia dar pridursime, jog Federacijos dvasios vadas kan. Pr. Kuraitis Šalkauskio rigorizmui nepritarė.

(Būna daugiau)

Ant. Rukuižą prisimenant

Antanas Rukuiža

Rytoj, rugpjūčio 4 d., sueina jau vieneri metai, kai mirė prof. Antanas Rukuiža. Tai buvo šviesus ir savo profesijai — miškininkystei atsidavęs žmogus. Mirties metinėse jį prisiminimai, grįžtame į kai kurias jo gyvenimo akimirkas ir aplinkybes.

Nepriklausomos Lietuvos valstybės kuriamajam darbe pasireikšiusi veikėja galima suskirstyti į 3 grupes. Pirmoji, amžiumi vyriausioji, tai asmenys, išėję mokslo ir kai kurio patyrimo darbą įgiję dar prieš I Pasaulinį karą, carinėje Rusijoje, kada ir patį Lietuvą buvo rusų valdžioje. Tada rusų pagrindinis tikslas buvo, kaip ir dabar yra, lietuvių tautą surusinti. Mažai kas iš lietuvių tada tegalėjo išvengti kokių mokslų, nors ir rusų mokyklose. Tad, atkuriant savo valstybę, Lietuvai labai trūko inteligentinių pajėgų, ypač įvairių sričių specialistų.

Antroji grupė tenka priskirti asmenis, kurie tuoj po I Pasaulinio karo buvo pasiūti ir Vakarų Europos universitetus ir, iš ten grįžę, tuoj įsijungę į valstybės kuriamą darbą. Trečiąją grupę sudarė jau savas lietuviškas mokyklas baigusieji, kurie gana greit išėjo iš mokyklų ir įvairių specialistų trūkumą. Apskritai viską suėmus, tautos gajumas pasirodė besąs toks didelis, kad per trumpą, vos 22 metų nepriklausomo gyvenimo laikotarpį, rusų uolintas ir apleistas Lietuvos ūkis ir kultūrinis lygis būrijo tiek pakeltas, kad prilygo kitiems pažangiems Europos kraštams. Šie pagrindai ir šiandien padeda lietuviui atsipirti prieš dabartinį, antrąjį, šiuo kartu jau raudonai nusidažiusį rusų antplūdį ir jį pastangas lietuvių sunaikinti.

Lietuvos miškų sritis

Ji pergyveno tas pačias vystymosi fazes, kaip ir kitos sritys. Miškų ūkis jau pačioj Rusijoje buvo labai žemam stovy, tai ką bekalbėti apie okupuotos Lietuvos miškus. Šėtoniška planą vykdydami, rusai net ir jų mokyklas išėjusiems lietuviams miškininkams neleisdavo dirbti Lietuvos miškuose, o buvo siunčiami Rusijos gilumon. Tik vienam Povilui Matulioniui teko laiminga išimtis. Mat, jis tarnavo rusų miškotvarkos skyriuje, kurio tarnautojai neturėjo pastovios buveinės ir kiekvienais metais dirbdavo vis kito rajono miškuose. Tokius rusai mažiau kontroliuodavo, ir taip Matulioniui pavyko gauti Lietuvos miškų tvarkymo darbą. Nors čia jis savo tvarkos ar didesnių patobulinimų įvesti negalėjo, bet gerai susipažino su Lietuvos miškais, ir tai labai daug padėjo, kai, atgavus nepriklausomybę, reikėjo kurti ir organizuoti Lietuvos miškų ūkį.

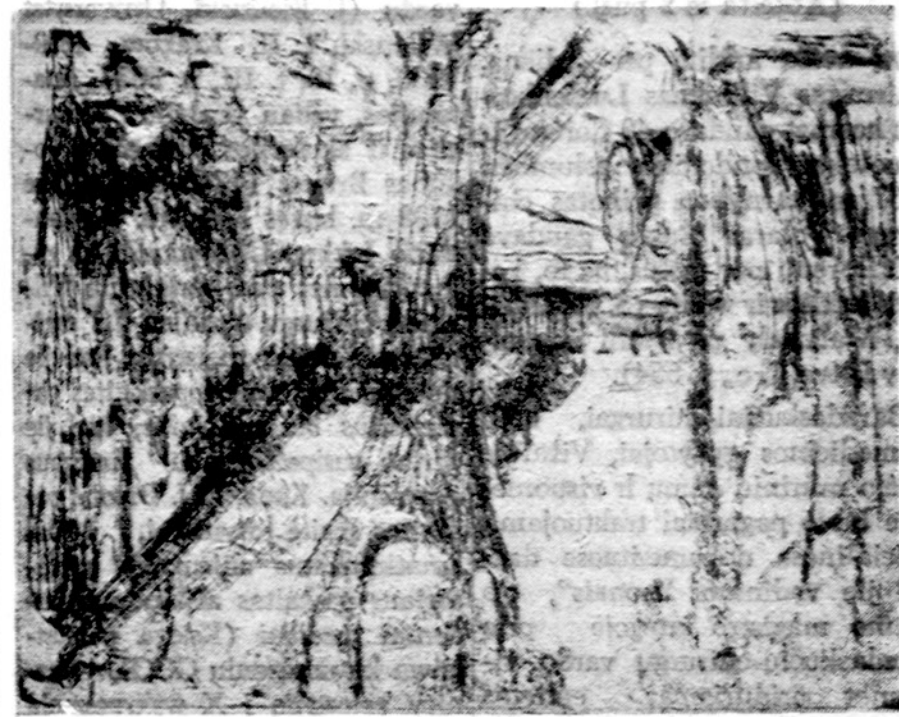
Prieš I Pas. karą rusų miškų mokyklas buvo baigę ir dirbo Rusijos miškuose apie 20 lietuvių miškininkų. Lietuvai atgavus nepriklausomybę, jie grįžo į savo kraštą. Brendę skirtingose sąlygose, toli nuo Lietuvos, čia grįžę ne visi bepajėgė prisiderinti. Kai ku-

rie, būdami persiėmę rusiško biurokratizmo, darėsi netgi stabdžiais Lietuvos miškininkystės pažangai. Tad buvo didelis trūkumas tinkamų specialistų, nes be šios grupelės jokių kitų miškininkų specialistų beveik visai nebuvo. Skirdamas į miškų urėdus ar girininkus, Matulionis klausdavo, ar buvai kada miške grybauti? Jei kas nėra buvęs miške nei grybauti, aišku, toks į miškų urėdus, administruoti 30 — 50,000 ha miškų, netinka. Tokia tai buvo tada padėtis.

Antanas Rukuiža Lietuvos miškų tarnyboj

Ant pirmųjų susikaitomų pirmųjų nepr. Lietuvos miškininkų tarpe buvo A. Rukuiža. Jis buvo gimęs 1887 m. gruodžio 6 dieną Sriubų k., Sėtos valsč. Baigęs Panevėžio realinę mokyklą, 1909 m. įstojo į Petrapilio miškų institutą. Jį baigęs, 1913 m. gavo tarnybą privat. miškuose, Kostromos gub. Po metų gavo valdišką tarnybą Kazanės gub. miškų melioracijos srity. Lietuvai atgavus nepriklausomybę, 1918 m. grįžo savo kraštą ir tuoj pat ėmėsi Lietuvos miškų ūkio organizavimo. Rusų valdomi Lietuvos miškai jau ir taip buvo apleisti, o karo metu buvo dar labiau išnaikinti. Reikėjo subiai įvesti tvarką. Medžio pareikalavimas sugriautom bei sudegintom triobom atstatyti buvo viršnorminis. Be to, naujai besikuriančios valstybės išdaz pradžioje kone vienišes pajamas turėjo iš miškų. Valdiniams, kelis mėnesis negaunant algos, miškų urėdai, vežinas maišą ostmarių (to meto valiuta), buvo labiausiai tada laukiamas svečias.

Betgi tinkamesnės tvarkos įvesti į miškų ūkį neįmanoma, neturint specialistų. Tad tuoj buvo imtasi steigti miškininkų kursus, o kiek vėliau — miškų mokyklas. Šioje srityje A. Rukuižai ir teko daugiausia pasidaryti. 1919 m. jis tapo Panevėžio miškų urėdu ir kartu Panevėžio miškininkų kursų lektorium. 1921 m. skiriamas Dotnuvos miškų techniku mokytoju, o po metų — jo direktoriumi. 1924 m. tapo Žemės ūkio akademijos docentu ir prorektorium. Čia miškų skyrių panaikinus, 1927 organizuoja aukštesniąją miškų mokyklą Alytuje ir jai vadovauja iki 1936 m. Didžioji dauguma lietuvišką mokyklą išėjusių miškininkų buvo A. Rukuižos mokiniai.

M. K. Čiurlionis (1875-1911)

Medžiag

Po 10 metų stagnacijos, žemės ūkio ministeriu tapus Stasiui Putvinskiui, kartu su kitomis žemės ūkio šakomis ir miškų ūkis įgavo šviežią, pažangią kryptį. Jai vadovauti buvo pakviestas A. Rukuiža. Čia jis įnešė visą eilę patobulinimų. Buvo pertvarkyta miškų dep — to įstaiga, jos etatai, paruošta eilė svarbių įstatymų, ypatingai miškų želdymo, apsaugos, tvarkymo, medžioklės srityse, atkurtas aukštasis miškų mokslas prie Žemės ūkio akademijos ir kt. Pažangus ir sėkmingai progresuojantis darbas buvo nutrauktas, užėmus Lietuvą raudonajai rusų armijai.

Jo visuomeninė veikla

A. Rukuiža buvo socialus žmogus, mėgo draugystę ir kultūriniai visuomeninė veikla. Mėgo medžioklę. Domėjosi gamtos paminklų apsauga ir buvo šios dr — jos valdyboj. Rūpinosi kraštotyra, įsteigė Dzūkų muziejų Alytuje. Būdamas šaulių rinktinės pirmininku, Alytuje pastatė šaulių namus. Veikė eilėje kitų organizacijų, kaip pvz. Vilniui vaduoti s — gos, miškininkų, medžiotojų, gamtininkų, ugniagesių, Rotary klubo.

Tremtyje, Chicagoj, nors jau buvo pasiekęs pensininko amžiaus, savo veiklumu pralenkė daugelį jaunesniųjų. Organizavo išeivijos miškininkus, miškų žurnalo leidimą. Čia priklausė panevėžiečių klubui, profesorių, tautininkų draugijoms. Išeivijos miškininkai jį išrinko savo drau-

gijos garbės nariu. Buvo tiesiog įstabus žmogus. Pvz., apie 10 paskutinių metų jis buvo visiškai netekęs regėjimo, bet ir tokiose aplinkybėse, padedamas savo žmonos Sofijos, jis buvo uolus bendradarbis spaudoje ir paruošdavo ilgus išsamius straipsnius su gausiais statistikos duomenimis bei faktais.

Turėjo, tiesa, jis ir kai kurių sunkumų. Kilęs iš pasiturinčios šeimos, berods, bajorų kilmės, jo gimtoji kalba, kaip atrodo, nebuvo lietuviška. Pats tačiau, jau gimnazijoje būdamas, Panevėžyje draugavo su J. Elisonu, vėliau į žymiu gamtininku, su Daukniu ir pats save laikė lietuviu. Bet gyvenimo aplinkybės — mokslas Petrapily, vėliau miškų tarnyba Rusijos gilumoj, kur ir šeima sukurė, nebuvo palankios lietuviškam pasireiškimui. Tad, ir grįžęs Lietuvon, jis turėjo sunkumų su visiška gryna lietuvių kalba. O pirmaisiais nepriklausomybės metais jaunimas Lietuvoje buvo ypatingai idealistiniai — patriotiniai nusiteikę ir dėl to nė visada pajėgdavo suprasti jo padėtį.

Aplamai jis buvo puikus, plačios iniciatyvos organizatorius ir administratorius. Šalia įvairių kitų pareigų įvairiose tarnybose nuo 1922 m. iki 1940 m. visą laiką turėjo direktoriaus titulą; pirmaisiais Žemės ūkio techniku, po to Alytaus aukšt. miškų mokyklos, po to miškų dep — to. Nors brenęs svetimoje aplinkoje, Rusijoje, bet, grįžęs

(Nukelta į 5 pusl.)

A. TVERAS
LAKRODZIAI IR BRANGENYBES
Pardavinės ir taisyman

2846 W. 69th St., Tel. REpublic 7-1941

Filomena sako...

KAS NETAUPO ATEICIAI, TAS NEŽIŪRI Į SVIESESNĮ IR TINKAMESNĮ GYVENIMĄ.

Socialinis apdraudimas yra per mažas pragyvenimui. Augsti nuosimčiai mokami Chicago Taupymo bendrovės pridėjus prie Social Security, suteiks Jums ramias dienas jūsų senatvėje, 5.25% ant prastų knygų, ir iki 7.5% ant certifikatų.

Šį metų Chicago Taupymo bendrovė švenčia Auksinį Jubilėjų ir turi laimėjimui - kelionę į Hawaii, Disneyland, Las Vegas ir daug kitokių laimėjimų. Atsilankykite.

CHICAGO ★★★★★
savings and loan association

Servantes kerštas

GIOVANNI PAPINI

Norint pilnai suprasti Mykolo Cervantes pagrindinio veikalo reikšmę, žengiant į penktąjį šimtmetį nuo jo gimimo, būtina gerai pažinti rašytojo gyvenimo raidą.

Cervantes visuomet buvo nuo ko nors priklausęs, visuomet buvo kitų valdžiai niekada laisvas, nebent kai kada kūrybos metu. Jo biednysta buvo ne kas kita, kaip viena ar kita, gal būt, ne taip jau žiauri, jo priklausomumo formų. Pirmą — Lopez de Hoyos mokinyš, vėliau — kardinolo Acquaviva „kambarinis“, po to stovykloje ir karo metu — karys, vėliau — vergas pas netikėlius Alžyre, po to rekvizicijų komisaras, dukart belaisvis savo tėvynės kalėjimuose. „Don Kichoto“ autorius visada buvo kur nors įsipareigojęs, įveiktas, uždarytas už groį, iš reikalo ar tik iš nesėkmės visais būdais supančiotas. Jo neturtas rašytoją pasmerkė, padarė priklausomą net nuo savo moterų: seserų, žmonos, dukters, ne visuomet jo vertų.

Cervantes likimas buvo panašus į didesniosios žmonijos dailės, kuri dažniausiai laisvės nepažįsta. Arba pažįsta tik iš varo ar sapne. Bet nuolatini vergavimas, kuris daugeliui eilinių žmonių yra tik nesizinojimas, lydimas visiškio abejingumo, nepaprastai žmonėms, neeiliniams sieloms pasidaro atvira žaizda, žeminančia kančia. Genijus jaučiasi turis daugiau už kitus teisės į laisvę. Ir kuomet jam dieviškoji laisvė būna uždrausta ir nuolat išplėsiama, kaip kad atsitiko su pačiu Cervantes, jame gimsta stiprus noras pasipriešinti, išsiveržti iš nelaisvės, pabėgti.

Pilypų II-jo laikų Ispanijoje sunku buvo tokį laisvės badą pasotinti. Absolutus valdovas, įtaringa inkvizicija, jėgos remiami, sekė kūrų veiksmus ir sielos mintis.

Pirmą kartą Cervantes bandė išsilaivinti 1590 metais: prašė leidimo išvykti į Ameriką, kuri savo neaprepiamų žemių plotais ir ta tolima nuo gimtosios žemės, galėjo atrodyti rašytojui kaip laisvesnio gyvenimo pažadas. Bet Indijos Taryba Cervantes prašymą atmetė. Tam genijui žmogui nebeliko nieko kito, kaip atsiskaitymo kelias: svajonių ir poezijos kelias.

Jau Veronese Venecijos inkvizitoriams kartą buvo pasakęs: „Palikite man bent poetų ir bepročių laisvę“. Nors Cervantes ir daugiau buvo parašęs proza kaip eilėmis, bet jis vis dėlto buvo poetas. Jis buvo bandęs meno pagalbą išsiveržti veikalais „Galatea“ ir „Romansai“ bei komedijomis, tačiau tie dalykai pakankamai neišreiškė jo pasi-

priešinimo prieš pasaulį, kuris jam buvo pasidaręs kalėjimu. Neišreiškė jo protesto prieš visas galybes, kurios iš rašytojo darė amžiną kalinį. Reikėjo pasakiško išradimo, kuris leistų jam parodyti nepakantą ir vykdyti savo kerštą, nesibijant įstatymų bausmės ir pasmerkimo žiauriausiomis laisvės atėmimo kančiomis.

Gal būt tuomet, būdamas Sevilijos kalėjime, jis kaip tik sugalvojo veikalo ir jo didvyrių parinkimą beprotį. Beprotystė yra nedėkingo atvirumo patelisinimas ir nekaltumo prielaida. Beprotis, kai jis knygos puslapiuose išsipašakoja, gali sakyti ir daryti ta, ko vadinamiesiems išmintingiesiems paprastai neleistina daryti. Taip „Don Kichotas“ pasidaro tik vardo laikytojas ir Cervantes dvasinio sukilimo priedanga.

Jis buvo pasidaręs visa ko ir visų vergas: gerasirdis beprotis, laisvai traukias Ispanijos keliais, pajukdamas geros nuovokos ir „gerai“ galvojančios bendruomenės saitus. Pagaliau Cervantes, Don Kichoto dėka, gali būti pats savi, rodyti savo nepriklausomybę sprendimuose apie gyvenimo reikšinius išvengtį laikinų varžtų, pasitaikines pašaipa, lengvą mostą, paradoksa.

Kada Don Kichotas išeina iš nusigvenusio bajoro varganos trobelės, jis tuojau pasijunta laisvas, stovis virš visokių priimtų, pašvęstų papročių bei valdžios potvarkių. Jis pats pasima teisėtumo įstaigos pareigas: paleidžia nekaltus vergus — nusikaltėlius išlaisvina iš jų prižiūrėtojų. Tikros ir saviškai supastos gyvenimo tiesos pareiškiamos netiesiogiu būdu. Kilmingieji pilii valdytojai jam neturi didesnės reikšmės už nuomininkus, kilniųjų damos išsiskiria tik gebėjimu užsivilkti geresnį rūbą; kariai atrodo kaip begandios avys, melužiai — klieidintys ligoniai, pasmerktieji, turį teisę į laisvę, kaip nekaltieji žmonės. Aplamai imant, visi yra tik marionetės, komedijanto tampomos už virvutės. Tikroji laimė — tik aukso amžiuje, kai nebuvo nei prabangos, nei valdovų, nei įstatymų rinkinių.

Romano herojaus beprotystė leidžia autoriui atkeršyti visiemis, kas jo gyvenimą buvo pavergę ir jį patį sumurkdę. Rašytojas tebėra vergas visokių reikalų ir medžiaginių nepriteikių, tačiau džiūga, kad, rašydamas knygą, pasakodamas savo didvyrio klajoklio nuotykius, išsiveržia iš netikrų moralinių

Giovanni Papini (italas, 1891-1956)

varžtų ir socialinio gyvenimo taisyklių.

Prisidengęs gana vaizdaus kilmingo savo didvyrio išprotėjimu, Cervantes sukuria satyriską žmogaus gyvenimo paveikslą. Don Kichoto įsivaizduota laisvė pasidaro jo paties svajota laisvė, tai vienintelė laisvė, kurios jam niekas neaptemdo po tiesios liūdny vergavimo metų.

Vertinant šituo požiūriu, „Don Kichotas“ yra viena anarchiškesniųjų pasaulinės literatūros knygų. Ji yra atsakas paties autoriaus iškėstiems suvaržymams. Tai vergo atsakymas, kartus, bet drauge ir linksmas savo persekiotojams ir kalėjimų sargams. Don Kichotas yra klajoklis, ramiai peržengias žinomas ribas, kitokio įstatymo nepripažįstas, kaip tik Dievo ir savo spągos.

Jeigu tam tikra mintis ir veiksmo laisvė tėra pripažįstama tikrai silpnapročiams, natū-

ralu, kad visiems greitiems sumanymams „d un sabio loco“ (gudraus bepročio) atstovauja toks senas vergas Cervantes, raskamas jame pasitenkinimo iki tokio laipsnio, kad visi nusi-vylimai darosi poetiškais, o pralaimėjimai didvyriškais. „Don Kichotas“ yra pranašiausias Cervantes veiklas. Rašytojas jį kūrė, džiūgaudamas įmantriausiu pasitenkinimu, išvedantį aikštėn visus tuos, kurie jį kaip nors buvo varginę, pradedant klebonu ir baigiant mokytoju, neužmirštant valdininko ir kilmingojo pono, neaplenkiant pirklių ir moterų, pakeleis plėšikų ir įstatymo sargų.

Bet Cervantes nelaiko savęs Don Kichotu. Jeigu jis nori gyventi šitoj absurdiškoj visuomenėj, jis privalo pasilikti išmintingų ir nuolankių, nors ir prastai maitinamų. Don Kichotas, atrodo, yra sukurias, kaip tipas, tam, kad autorius patenkintų savo gerokai liberalias, kartais netgi nihilistines nuotaikas.

Visas Renesanso laikotarpis jautė reikalą beprotystėje ieškoti priedangos prieš visokius kartelius, vergavimą kitiems ir kitokias gyvenimo patyčias. Sebastijonas Brant ir Erasmus iš Rotterdamo tvirtino, kad visi tie žmonės yra bepročiai: Orlando iš Oriosto yra klieidintis beprotis, o Hamletas, Ofelija, Karalius Lyras, ponia Makbeth šaukiausiai pasireiškia savo beprotiškume. Tasso savo labai jautria siela tiesiog kulvertomis skuba tokion beprotystėn.

Bet tik Cervantes mokėjo panaudoti tą įsivaizduotą bepro-

tystę kaip apsigynimą prieš tikrovišką vergystę ir džiaugtis bent daliniu ir nepastoviu vidi-nės laisvės laimėjimu.

Ne vien tik nesibaigiantis autoriaus išradinumas ir jo stiliaus malonus jausmingumas, bet ir tai, kas yra nedasakytas, ta išsilaivimo gija, slypinti kiekviename Don Kichoto puslapyje, padarė šią knygą viena labiausiai skaitytų ir tebeskaitomų žemėje.

Iš G. Papini knygos „Poetai ir šventieji“ sulietuvino dr. P. Mačiulis

MENAS KALINIUI ATNEŠA LAISVĘ

Chicagoje veikia Freedom Through Art programa ir studija 125 W. Hubbard. Tą įstaigą įkūrė 1968 m. iš Stateville kalėjimo paleistas kalinys Ben Bey. Ši įstaiga kaliniams parūpina medžiagų meno kūrybai, išėjusiems iš kalėjimo duoda darbo. Įstaigą įkūrė penki kaliniai, susitarę kalėjime, o planą įvykdė išleisti į laisvę.

PASAULIO GYVENTOJŲ STUDIJA

Jungtinės Tautos praveda pasaulio apgyvendinimo studiją. Į tą tarptautinį studijų vienetą JAV paskyrė savo 20 narių komisiją, kuri 1975 m. praneš prezidentui apie darbo rezultatus. Vienu tos komisijos narių paskirtas Scranton, Pa. universiteto prezidento jėzuitas kun. Dexter Hanley.

Rudeninės ekskursijos į Lietuvą 1974 metais

SKUBEKITE REGISTRUOTIS — DAR YRA KELIOS LAISVOS VIETOS !

RUGSEJO MĖNESIO 1 dieną — 15 dienų kelionė — GRUPE #9-A

(Maskva, Vilnius, Ryga, Leningradas)
IS CHICAGO — \$992.00 (dvigubam kambary);
IS NEW YORKO — \$880.00 (dvigubam kambary).

20 dienų kelionė — GRUPE #9-B

(Maskva, Vilnius, Ryga, Leningradas, Roma)
IS CHICAGO — \$1128.00 (dvigubam kambary);
IS NEW YORKO — \$1016.00 (dvigubam kambary).

REGISTRACIJA PRIMAMA SIOMS GRUPĖMS IKI RUGPJŪČIO MĖN. 3 D.

SPALIO MĖNESIO 2 dieną — 15 dienų kelionė — GRUPE #10

(Maskva, Vilnius, Ryga, Leningradas, Helsinkis)
IS CHICAGO — \$944.00 (dvigubam kambary);
IS NEW YORKO — \$832.00 (dvigubam kambary).

REGISTRACIJA PRIMAMA ŠIAI GRUPEI IKI RUGSEJO MĖN. 3 D.

VISOS GRUPĖS VAŽIUOJA VIENAI DIENAI Į KAUNĄ.

KIEKVIENA EKSKURSIJĄ LYDI PATYRĖS KELIONIŲ VADOVAS.
Prices & Air fares subject to change. Rates quoted based on Tariffs and Exchanges in effect August 1, 1974.

DEL INFORMACIJŲ SKAMBINKITE ARBA RAŠYKITE:

AMERICAN TRAVEL SERVICE BUREAU

9727 South Western Avenue

Chicago, Illinois 60643 tel. (312) 238-9787

Norintiems atsikviesti gimines iš Lietuvos sudarome reikalingus iš-kvietimo dokumentus. Taip pat teikiame informaciją kelionių reikalais po visą Ameriką ir kitus pasaulio kraštus, parduodame lėktuvų bilietus, parūpiname reikalingas visas.

WAGNER & SONS

Typewriters, Adding Machines and Checkwriters

Nuomoma — Parduoda — Taiso
NAUJOS NAUDOTOS
Virš 50 m. patikimas patarnavimas
5610 South Pulaski Road
Phone — 581-4111

KONCERTINĖS YPATINGAS GITARAS IR KANKLES

DARO PAGAL UŽSAKYMĄ IR TAIŠO STYGINIUS MUZIKOS INSTRUMENTUS

KVIRINAS RUNIMAS
4914 W. Cermak Rd.
CICERO, ILL. 60650
Tel. — 652-3206

DAŽAU
LANGUS BEI GARAZUS
IS LAUKO
Nebrangiai
436-7041

Antanų Rukuižą prisimenant

(Atkelta iš 4 pusl.)

Į Lietuvą, jis visu atsidavimu dirbo savo gimtajam kraštui, savosioms girioms, kurias jis labai mėgo. O ir išvijojo būdamas, glitai sielotojis gimtojo krašto ir tautos reikalais. Savo darbštumu ir giliiu patriotiniu nusiteikimu jis lieka pavyzdžiu daugeliui jauniesniųjų.

Jo stambus ūgis, energinga veikla ir pasiekta gražus, 85 metų, amžius sudarė tikrą Lietuvos girių ažuolo paveikslą. Tie ažuolai vis retėja. Jie atliko savo tautai istorinį vaidmenį. Garbė jiems!

J. Kuprionis

MARQUETTE PHOTO SUPPLY

REIKMENYS FOTOGRAFAMS IR MEGEJAMS

Daug sutaupysite pirkdami čia įvairių firmų foto aparatus bei jų reikmenis. Pasinaudokite patogiu planu atidedant pasirinktus reikmenis ypatingai progai. Pilnai užbaigtų foto nuotraukų aptarnavimas. Atidara pirmą ir ketvirtą vakarais iki 9 val.

**3314 West 63rd Street
Tel. Prospect 6-8998
Chicago, Illinois, 60629**

5 1/4% HIGH RATES 7 1/2%

PER ANNUM
PASSBOOK
ACCOUNTS

PAID QUARTERLY AT

BRIGHTON FEDERAL

SAVINGS AND LOAN ASSOCIATION

HIGHEST RESERVES

4071 ARCHER AVENUE
CHICAGO, ILLINOIS 60632
TEL.: LA 3-8248
(WEST OF CALIFORNIA AVE.)

6 3/4%

PER ANNUM
\$5000 or more
minimum
36 months

6 1/2%

PER ANNUM
\$1,000 or more
1 year min.

FRANK'S TV and RADIO, INC.

RADIO IR STEREO APARATŲ PARDAVIMAS IR TAIŠYMAS
3240 SO. HALSTED STREET TEL. — CA 5-7252
VIDELIS PASIRINKIMAS ĮVAIRIAUSIŲ TELEVIZIJOS APARATŲ
SPALVOTOS TELEVIZIJOS APARATAI

CRANE SAVINGS AND LOAN ASSOCIATION

B. R. PIETKIEWICZ, Prez.

2555 West 47th Street Tel. LA 3-1083

PLENTY OF FREE PARKING SPACE

7%	6 1/2%	5 1/4%
Mokamas už 4 m. sertifikatus. Minimum \$5,000	Mokamas už 1 m. sertifikatus. Minimum \$1,000	Mokamas už investavimo sąskaitas

PINIGAI ĮNEŠTI IKI 15 D. PELNO NUOSIMČIUS NUO 1 D.
Dividendai mokami kas 3 mėnesiai.

ANTRAD. IR PENKTAD. 9 v. r. iki 12 v. d. Trečiad. uždaryta. 9 v. r. iki 9 v. v.

VALANDOS: SEPTAD. 9 v. r. iki 12 v. d. PIRMAD. IR KETVIRTAD. 9 v. r. iki 9 v. v.

Laidotuvių . Direktoriai

MAŽEIK & EVANS

6845 SOUTH WESTERN AVENUE

TRYŠ MODERNISKOS
AIR-CONDITIONED KOPLYČIOS
MASINOMS VIETA

REpublic 7-8600 REpublic 7-8601

E U D E I K I S

DOVYDAS P. GAIDAS — GERALDAS F. DAIMID

Laidotuvių Direktoriai

TRYŠ MODERNIOS KOPLYČIOS

4330 South California Avenue
Telefonai: LA 3-0440 ir LA 3-9852

4605-07 South Hermitage Avenue
Telefonas YArde 7-1741

P E T K U S

MARQUETTE FUNERAL HOME

— TEVAS IR SŪNUS —

TRYŠ MODERNISKOS KOPLYČIOS

2533 West 71st St. — Telef. Grovehill 6-2345-4
1410 S. 50th Ave., Cicero Townhall 3-2108-09

AIKŠTE AUTOMOBILIAMS STATYTI

LAI DOTUVIŲ DIREKTORIAI

Lietuvių Laidotuvių Direktorių Asociacijos Nariai

ANTANAS M. PHILLIPS
8307 S. LITUANICA AVE. Tel. YArde 7-3401

STEPONAS C. LACK (LACKAWICZ) IR SŪNUS
2814 W. 23rd PLACE Tel. Virginia 7-6672
2424 W. 69th STREET Tel. REpublic 7-1213
11023 Southwest Highway, Palos Hills, Ill. Tel. 974-4410

PETRAS BIELIONAS
4348 S. CALIFORNIA AVE. Tel. LAfayette 3-5873

POVILAS J. RIDIKAS
3354 S. HALSTED STREET Tel. YArde 7-1911

JURGIS F. RUDMIN
8319 S. LITUANICA AVE. Tel. YArde 7-1133-39

VASILIŲS — BUTKUS
1446 S. 90th AVE., CICERO, ILL. Tel: OLympic 2-1003

REDAGUOJA DR. S. ALIŪNAS

MAUDYMOSE SEZONUI ĮPUSĖJUS

Vasara ateina ir vasara praeina, o kartais žmogus maudytis net nebesupėjęs, tai vieną dieną lyja, tai kitą pats žolė lieja, tai trečią kas kokian balium pakvietė, kad skrandį skotiskais ar kitokiais vandenimis, leduotais ir ne leduotais, pamaudytumėi. Žodžiu, vasara eina, bet jei maudytis nelabai kada buvo, tai neverta dėl to nusiminti, nes šiaip lietuviškame gyvenime maudymasis visą laiką vyksta. Tautiečiai, kiek įmanydami, spaudodami rašteliais vienas kita prausia, o kartais net gerai kokiais gazuotais ir degutuotais vandenimis pa pilsto.

Didžiausias malonumas, kad tokie maudytojai, visai nežinomi, jie sau tą darbą atlieka ne viešai, tiesiog pasislėpę, jokių atlyginių nereikalaujant. Jie sau maudymo laikraščiuose pasislėpę tautiečių ir net visą organizaciją, vaidindami doruoli ir geruoli, pasislėpę už nieko nereikšmingo vardo, kad galėtų išvengti už tą darbą atlyginimo. Maudytojai laiko save tikros švaros nešėjais, be reikalo ten koks nors profesorius Biržiška vadino tokius spaudos banditus. Juk jeigu žmogus bijo savo pavardės pasiskelbti, jis yra kuklus, jis nusižeminęs ir stengiasi ir savo artimą taip pat nužeminti. O kad šis nežinotų, kas taip gero linkėdamas jį prausia, reikia slėptis, nes juk tada geras darbas, kai už tai nereikalauji padėkos.

Žinoma, nereikia, kad jau reikia maudyti tik kokiame destiliuotame vandeny. Toks vanduo, nors ir vaistinės parduotuvėje, yra tikras niekis. Va, kokioje Arizonoje už purvo vonias pili-

“Naujienos” nuolat maudo ir maudo frontininkus, tiesiog skandina ir pačios nesuprاندamos, kaip jie vis iškyla ir vis viršum.

kitų. Frontininkai taip išprausti, kad kur kas tik bebalsuoti, jie visada gauna daugiausia balsų. Atrodo, kad kitų partijų Amerikoje ir nebėra. O tai todėl, kad frontininkai gerai išmaudyti ir juos visi pamato. Na, žinoma, ne tik lietuviškame pasauly vyksta prausimas. Reikia atkreipti dėmesį ir į platesnius vandenis. Watergatas maudo prez. Nixoną. Ir šitam maudymui tiesiog ir vardas atitinka Vandens Vartai. Bet, kad ir kaip prausiamas prezidentas vistiek išsilaiko, nors jį dabar pradėjo maudyti lenkai, kad gerbiamas prezidentas pagerbė 150 žmonių, kuriuos nužudė vokiečiai, bet nieko neužsiminė apie 10.000 karininkų, kuriuos nužudė rusai. Matyt, tie vandens vartai maudymai bus kiek atsiliepi prezidento sprendimus. Žinoma, skaitant amerikiečių spaudą buvo rasta pagėdavimų, kad davus spauda žinių apie sen. Ted. Kennedy žmogą, duotų kiek žinių, kaip senatorius patilteje pamaudė savo sekretorę.

Net ir mokyklos šiek tiek pasiprausė. Va, Chicagos K. Donelaičio mokyklos vedėjas Širka šiek tiek V. Ramojo rankomis kiek paprausė Švietimo Tarybą, o ši prausia patį vedėją, gi Ramojus jau juos abu. Yra ir daugiau įvairių maudymo atvejų, visų nesuminėsim, bet viena aišku, kad maudymosi yra vasaros meto reikšmingiausias reikalas, o būdamas toks, persimeta ir į kitus metų laikus. Žodžiu, prausis reikia visada, bet svarbiausia, tai reikia prausiti kita, tai ir visa mūsų veikla gražiai skambės, kaip čia išsikūrusio, taip sakant, vargšo treminio, kokio nors subuvimo metu perpildytas baseinas.

nigus moka, tos vonios yra sveikatos šaltinis, todėl artimą ir reikia maudyti purvo voniose, arizoniškai, nes taip daugiau atsieka ma artimo gerovei. O jei purvo vonių savininkas nežinomas, tai jam tikra garbė. Kiekvienas vagis, kuris moka pasislėpti yra švarutėlis, kad net miela.

Maudo vienas kita ir bendruomenių apylinkės. Viena kalta kita nekaltai, o garbės teismas visus išmaudė, kas kaip nori, taip tas prausyklą savo reikalui gali prisitaikyti. Žodžiu, abi pusės džiaugiasi laimėjusios, bet šiom maudynėm labiausiai džiaugiasi brolis burliokas. Ka darysi, artimo meilės vardu ir jį reikia pralinksminti.

Čiurlionio galerija vis maudosi ir maudosi, prausia vieni prausia kiti, net dvi auklės mazgoja, kad net miela, vis pasivaržydamos, kurios geresnės auklėtojos.

NEPAVYKO KEPIMAS

JAV prezidentas vyko į Maskvą blynų kepti, nors žinojo, kad ten nerus tinkamos temperatūros.

G. Galva

PRIEŽASTIS RANKAS PLAUTI

“Čia vienuoliai nusiprausdavosi rankas prieš valgant ir pavalgus. Kaip žinome, anuomet jie galėjo mandagiai valgyti ir be šakutių. Todėl ir rankas reikėjo nusiplauti.”

Vikt. Rimšelis

PATARIMAI SOLISTAMS

“Kol dar mokaisi dainavimo, tai per daug nerėkauk ant kiekvieno kampo, o ypač karčiamoj, kai įsigeri”.

Br. Raila

SOVIETINĖ DIALEKTIKA

Kai prez. Nixonas su sekretorium Kissingeriu lankėsi Maskvoje, vieno priėmimo metu Kissingeris pastebėjo, kad Brežnevas kažką įrodinėja prezidentui. Vakar prezidentą klausia Kissingeris:

— Kas ten buvo, apie ką kalbėjotės?
— O apie sovietinę dialektiką, — atsakė prezidentas, — tos dialektikos aš nesuprantu.
— Betgi tai visai paprastas dalykas — pradėjo Kissingeris. — Prašau tik įsidėmėti, o aš paaiškinsiu vienu pavyzdžiu. Štai pas mane ateina du hipiai. Vienas višai švarus, o antras visai murzinas. Aš jiems abiems pasiūlau išsimaudyti. Katras iš jų dviejų maudysis?
— Žinoma, tas nešvarusis — atsakė prezidentas.
— Netiesa, maudysis švarusis, nes jis yra pratus maudytis, o tas nešvarusis maudymosi visiškai nevertina. Taigi, kuris iš jų maudysis?
— Na, tai, turbūt, tas švarusis?
— Vėl netiesa, pone prezidente, maudysis nešvarusis. Nes išsimaudyti jam reikalinga.
— Del Dievo, tai vis dėlto nešvarusis.
— O, ne, maudysis abu, nes švarusis yra papratus maudytis, dėlto ir maudosi, o nešvarusis maudosi dėl to, kad jam maudy-

Kova piano su būgnu

Kartą Džakonas Mejerberis repetavo savo operą “Hugenotai”. Vienoje vietoje muzikantas turėjo tyliai suduoti į būgną. Jis tai ir padarė. Bet kompozitorius sustabdė orkestrą ir paprašė dar didesnio piano. Muzikantas būgną užgavo kaip galima tyliau, bet ir šį kartą D. Mejerberis liko nepatenkintas. Pradėjo iš naujo. Tada muzikantas sušnibždėjo kaimynui:

— Dabar aš visai nesuduosiu, pažiūrėsim, ką jis pasakys.

Kompozitorius pagyrė būgnininką:

— Bravo, dabar beveik tai, ko man reikėjo. Pamėginkite dar truputiuką tyliau.

TELEGRAFO IŠRADIMAS

— Kas išrado telegrafą? — kartą paklausė įžymaus amerikiečių išradėjo Tomo Edisono.

— Aš!, atsakė Edisonas.

— Ar tikrai? — šūktelėjo jo kandas pašnekovas. — Žiūrėkit, ką rašo laikraščiai! Eltruskų kapuose archeologai rado varinę vielą. Kai kurie mokslininkai padarė išvadą, kad senovės eltruskai turėjo telegrafą.

— Nesąmonė,—atsakė Tomas Edisonas. —Prie Berlyno taip pat kasinėjo archeologai ir, įsivaizduokite, nesurado vario.

— Na ir kas?

— Senovės germanai, galimas dalykas, jau turėjo bevielį telegrafą.

KOVOJANČIOS TURĖTŲ SUSIRŪPINTI

“Lietuvių Dienose” kom. Giedrė Gudauskienė pasisakė, kad lietuvių moterų kompozitorių esą labai maža. Esą:

“Lietuvoje net ir šio metu santykis yra labai neproporcingas. Gal dvi iš 39-nių. Amerikoje bent kiek geriau: keturios iš 26.”

Ar negalėtų moterys, kovoje už moters teises, pasirūpinti, kad ši proporcija būtų pagerinta.

— Labai tave užjauciu, — tarė katė patekusi į spąstus pelei.

Geras pensininko gyvenimas

K. Toliūnas “Naujienose” iš Hot Springs, Ark. rašo: Čia kiek tik nori gero oro. Ketvirta — ramybė... Penkta — aukšta moterų moralė. Čia nespainioja po kojomis įvairios linksmos mergelės. New Yorke negalėjai žmogus iš darbo ramiai pareiti. O čia dar niekur nepasipainiojo — ir nebaigęs sakinio, pradėjo taisyti krentančią dantų plokštelę.”

Taip amerikiečiai vaizduoja sovietinį ūki, kur norint padidinti priemilžį, karvės ir ožkos šeriamos Lenino raštais.

TIESA IR ATSIMINIMAI

Atsiminimus rašo žmonės, su teisybe tikrai visa, o vis visų kitokis skonis ir vis kitoniška tiesa.

Ir vienas rašo savo knygoj, kaip gynė jis tėvų kapus, o vėliau kitas ima špygą ir drąsiai duria per lapus.

Ir būtų gera, kad įgytų kas nors šiek tiek daugiau drąsos, ir viską ėmęs parašytų Nors su šiek tiek mažiau tiesos.

Ir vienas girias, kad kovojo, kitas, kad privergė pačios Ir taip vis maišosi herojai, nuo pat viršaus lig apačios.

Ir tos tiesos atsiminimus. Tegu ne vienas neieškos, Tiktai atskirti noras ima šiaip taip mergina nuo ožkos.

MOTERŲ LAISVĖS SOVIETIJOJ

Torontieškas “Star” kolumnistas Gary Lautens, neseniai svečiavosi Sovietų S-goj, be kitų reportažų parašė ir apie moterų laisvę.

Esą, prabuvęs Sovietijoje dvi savaites ir tenai vis dar tebeieškąs — ko? Dirbančio vyro, nes visur — tedirbančios tik moterys.

Jis lankėsi “Motinos Rusijos” didžiausioj arbatos medelių plantacijoje. Ir kas ten darba dirbė? — Tik moterys! Nė vieno — vienintelio vyro!

Moterys — pilnos medelių eilės. Jos apravėjančios juos, nurenkančios padžiūvusius lapelius, tinkamus iš jų — dedančios į krepšius, sveriančios ir t.t.

Pagaliau, atsiradęs vienas ir vyras. Jis buvęs vairuotojas vieno sunkvežimio, kuriuo dalis moterų reikėjo pervedti kiton plantacijon.

Matęs moterų darbo grupes, pergrindžiančias plento sugedusias vietas. Vienos jų — stumdžiusios specialiais grėbliais karštą asfaltą, o kitos —tampusios sunkų volą, kad prispaustų ir išlygintų paskleistą asfaltą garuojančią masę. Matęs moteris dirbančias daržuose, šluojančias gatves, pardavinėjančias gatvių turguose daržoves ir t.t.

Apsilankius sanatorijoje — taip pat tik moterys. Doktorai — moterys, virėjos — taip pat. Sanitarės? Nebėra ko ir kalbėti, tik moterys! Moterys, moterys ir moterys.

— Bet kur gi Sovietijos vyrai? — klausia savęs Lautens ir čia pat atsako.

— Kas žino? Gal kur nors Sibire, ar kur tolimose Azijos srityse — uostuose, gal kur nors dulkėtose kasyklose, ar dūmais perpildytuose fabrikuose.

Tiesa, paskirų vyrų — ir miestų gatvėse tekę matyti, tik nedaug. Jie vairavę automobilius, dau-

giausia — taksi, bet vairavę — gana blogai, jie žaidė net futbolą — neblogai, jų matėsi dvinčius policijos uniformą, abejingai stebinčius gatvės judėjimą.

Paruošė pr. alš.

Taip vokiečiai įsivaizduoja amerikietę, norinčią lygtų teisių su vyrais.

REKORDAS

— Kanse Makas davė vienam negrui tokį puikų smakro smūgį, kad tas negras iš išgąščio visas pabalo.

— Aš tai mačiau kitokią kovą, — sako antrasis. Per vienas rungtynes vienas boksininkas davė kitam tokį smūgį, kad tas perlėkė per visą salę ir išlėkė pro langą! Norėdamas vėl į rungtynes įeiti, turėjo nusipirkti bilietą!

TEATRAS

— Turiu bilietus į teatrą, — taria vyras žmonai.
— Gerai, tuojau pradėdų rengtis, — atsako žmona.
— Labai gerai, labai laiku, nes bilietai rytojau vakarui, — atsakė vyras.

KAS YRA ELEKTRA

Tėvas aiškina sūnui apie elektrą ir rodo dvi vietas, išvestas iš tinklo į jų namus:

— Elektra labai paprastas dalykas. Viena vieta pas mus plaukia srovė, kita vieta iš namų lekia pinigai.

SUKAKTIS

— Brangusis, šiandien mūsų vestuvių dešimt metų sukaktis, vykime į restoraną suvalgyti lobsterių, — sako žmona.

— Bet argi tas lobsteris kaltas už tai, kas įvyko prieš dešimt metų, — atsakė vyras.

Jaunimo liemenys ir plaukai

“Laikas iš vaikų išaugino moteris ir vyrus, bet vėliau ir jiems, net nejučiant, praplatėja liemenys, kažkas nelauktai atsitinka su plaukais.”

Vyt. Volertas

Kai sakai, kad su kvailu sunku ginčytis, žinok, kad ir jis taip sako.

STEBUKLINGAS ĮVYKIS

“Naujienose” liepos 18 d. rašoma, kad Vyt. Vaitiekūnas išvykdamas iš Toronto namo į New Yorką anonimo idėjas paliko torontiešiams “Tėviškos Žiburiams”.

Ir sakyk, kad šiais laikais nėra stebuklų, nes kaip Vaitiekūnas galėjo išvykti, jei jis iš viso nebuvęs nuvažiavęs į Torontą.

“Kitaip sakant, norim ar nenorim, istorinis tapšmas pasigriebęs mus už plaukų velka su saviimi per komunistinę skaistykla į marksistinį rojų.”

Ant. Paškus

“Žinoma, kai kurios galerijos yra irgi panašios į labirintus, tik su tuo skirtumu, kad jose yra bent parodytas išėjimas.”

Dr. F. Jucevičius

SPYGLINKĖ RASO

— Dėdė Anupras iš Los Angeles atsiuntė ilgesnį reportažą apie savo keliones po pasaulį, kuriame be kitko sako:

Plaukia Venecijoje gondola, Gitaros man akomponavo. Bandžiau raminti širdį savo, Kai vienšia ji aimnavo.

Man geišos šoko efektingai, Ir merkė akį paslapčia. Aš vaidinau bajorą sena, Kuriam visvien kas kur nakčia.

Paryžius gulė man po kojų, Vistiek naktis arba diena Versalyje nubaliavojau, Su princese sena. Bagdada verčiausi iš kojų,

Bangkoje apsigavau, Norvegijos Fiordus apsiplėvė, Į Palestiną išvykau. Libane karštis mane pagavo, Į Lisboną nudardėjau Ir apvertiau likimą savo, Kad pinigų nebeturėjau.

Artėja pasaulio galas

TOLIMA GIMINĖ

— Ar Barbora tau giminė?
— Giminė, bet labai tolimai, nes iš mūsų dvilykos vaikų ji yra seniausia, o aš jauniausia.

Rašyti eiles ir vytiš kiškį yra Paskaliui vienodai niekingas dalykas.

Dr. F. Jucevičius